"Proletarec" je delavski list za misleče čitatelje

PROLETAREC

Official Organ Jugoslav Federation, S. P. — Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

GLASILO PROSVETNE MATICE J.S.Z.

ŠT. NO. 1378. Entered as second-class matter, December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. CHICAGO, ILL., 7. FEBRUARJA (February 7), 1934 618 Published weekly at 3639 W. 26th St. LETO — VOL. XXIX.

NEUSPEŠEN BOJ VLADE PROTI KORUPCIJI

PREDSEDNIKOVI APELI NA POŠTENJE NE BODO IZDALI

Odslovitve graftarjev niso kazen. — Korumpiranost odvetnikov. — Potlačenje škandalov

MILIJONSKE vsote, ki jih je dala vlada v upravljanje raznim demokratskim "politikom", ne da se bi preje zavarovala proti nevarnosti graftanja, so objedene, kakor sadeži, ki jih obžro miši. Čez nekaj let, ako ne preje, bo prišlo na dan, kako so bossi v političnih mašinah demokratske stranke postali bogataši v dobrem letu "new deala". Korupcija pod prejšnjimi predsedniki bo izgledala malenkostna, ko se izvedo in zberejo skupaj vsa dejstva o ogromnih "legaliziranih" in legalno zavarovanih tatvinah ter direktnemu graftanju.

Pomisliti je treba samo na številne korporacije, banke in na podjetja posameznikov, ki so v konkurzu. Koruptni odvetniki in "receiverji" jih izsesavajo tako, da bo za prave lastnike in za vlagatelje prav malo ostalo.

Uprava male banke, ki je v likvidaciji, stane danes v mnogih slučajih več kakor pa dokler je poslovala. "Zaslužni" odvetniki so vzeli v Chicagu v prošlem letu od bankrotiranih bank več kakor pa so znašali dohodki od investicij. Treba je bilo torej prodati delež bančne imovine, da je bilo za plače "receiverjev", za klerke, ki so jih spravili v bankrotirane banke demokratski "politišni" in za slične izdatke.

Enako je v Detroitu, v New Yorku, v Clevelandu itd.

Čemu ni šel predsednik Roosevelt pred izredno zasedanje kongresa takoj ko je nastopil službo marca 1933 in predlagal kazni proti graftarjem — namreč take odredbe in kazni, ki bi v vojni proti korupciji res kaj pomenile?

S pridigami, ki jih ima v Washingtonu, in z apeli, ne bo spreobrnil svoje stranke, neglede kako iskreni so njegovi nameni. Dokler ne bodo šli tatovi, ki načeljujejo demokratski stranki v posameznih mestih v ječo, na prisilno delo, ostane korupcija nezavrta. Kajti če posamezni načelniki odslove iz te ali one službe enega korumpiranega uradnika, uposle drugega, ki prevzame službo navadno prav tako v nadi, da si bo v nji "pomagal" kolikor največ bodo dopustile priložnosti.

Dejstvo je, da so pod "new dealom" multimilijonarji in velebogataši sploh prav tako svobodni vzlic odkritim goljufijam na dohodninskem davku, kakor so biil pod prejšnjim predsednikom, medtem ko si je zvezna justica komaj upala poslati v zapor kakega velikega "butlegerja", zato ker ni delil z vlado svojih nelegalnih profitov. Drugo dejstvo je, da so tudi pod new dealom ječe le za male tatove in za male najbolj neokretne graftarje. Tisti, o katerih lahko vsa javnost ve, da so ociganili ljudstvo za nešteto milijonov, so še vedno "prominentni", četudi so bili zaslišavani pred raznimi komisijami. Namesto, da bi začela pometati milijonarske goljufe tukaj, obrača ljudsko pozornost na Samuela Insulla v Grčiji, katerega skuša pritirati nazaj za vsako ceno. Le malokdo razume, da je vsa igra glede Insulla advokatsko raketirstvo. Odvetniki tukaj in tam hočejo zaslužiti, in služijo ne po stotakih, ampak stotisočake. Naivni ameriški justični department je pomagal na vso moč in še pomaga v tej igri. Najel je advokatov, seveda same "zaslužne demokrate", in od teh jih je nekaj vposlil tukaj, nekaj je bilo poslanih na Grško in nekaj v Francijo ter druge dežele, vsi pa so dobili navodilo, da naj Insulla pritirajo nazaj v Zed. države.

Čemu mu je vlada sploh izdala potni list za beg v inozemstvo? Čemu mu je sodišče pomagalo odvrniti sum raz sebe s tem, da ga je imenovalo za enega sodnih upraviteljev tistih podvzetij, katera je zašpekuliral?

Eden izmed korumpiranih uradnikov v Insullovih podjetjih je bil Howard S. Duncan v Hammondu, Ind. Poneveril in ukradel je $132,000. Prošli teden je bil obsojen na en dolar kazni in od enega do 15 let zapora, toda tudi zaporna kazen mu je bila takoj odpuščena, "ker je pomagal sodišču razkriti tatvine svojih predstojnikov, kateri so poneverili milijone." Teh tatinskih predstojnikov je bilo sedem, — med njimi Insullov sin — ki so še vsi "na svobodi pod poroštvom". Če pa bi Howard S. Duncan ukradel kateremu izmed "predstojnikov", ali pa sodniku, petak ali dvajsetak, bi se kazni nikakor ne mogel ogniti.

Dokler bo vlada dopustila, da ta dvojna mera v ameriški justici ostane, bo vse njeno pridiganje proti korupciji le neiskrena molitev. Njen edini namen je, odvrniti sumnjo raz sebe in se predstaviti ljudstvu za braniteljico poštenosti. Sicer pa sta demokratska stranka in poštenje stvari, ki ju je nemogoče vsoglasiti. Tudi naivneži, katerih je mnogo v tej deželi, bodo prej ali slej izprevideli, da je to resnica.

"Polje" dividend kaže po par letih spet sijajno žetev

Iz finančnega centra v New Yorku poročajo, da so uprave raznih korporacij sklenile na svojih občnih zborih januarja t. l., izplačati delničarjem v dividendah $212,883,853, ali nad 34 milijonov dolarjev več kot lanskega januarja. V tej vsoti je vključenih le 800 korporacij.

Nad 60 kompanij je sklenilo plačati poleg rednih tudi še dodatne izredne dividende, lani pa 25 korporacij. Tu je torej "napredek", kakršnega smatrajo nekateri za barometer, ki baje kaže, da smo se že izvlekli "iz najhujše krize".

Špekuliranje na borzi je postalo spet živahno in delnice so v splošnem narasle v cenah. Nekateri, ki se ne strinjajo s tolmačenjem, da je najtežja kriza prebolena in da smo na poti v stabilnost, trdijo z vso gotovostjo, da je glavni vzrok dviganju cen delnic inflacija, ki je znižala vrednost zlatega dolarja za nad 40 odstotkov. K povečanim dobičkom velikih korporacij pa so pomagali pravilniki NRA, ki so odpravili prejšnjo neovirano konkurenco.

Obnovitev socialistične stranke v Jugoslaviji

Dne 3. februarja so se zbrali na zboru v Beogradu zastopniki raznih delavskih društev v Jugoslaviji. Njihov namen je obnoviti socialistično stranko, ako ne bodo ovire prevelike.

Pri zadnjih občinskih volitvah in pri volitvah v delavske zbornice je okrog 100,000 jugoslovanskih delavcev glasovalo za kandidate liste svobodnega delavskega gibanja (socialiste), kar je dalo pokretu vzpodbudo, da bo skušal to silo organizirati v delavsko politično stranko.

Modificiran jugoslovanski zakon o političnih strankah določa, da so dovoljene samo take stranke, ki imajo predpisano minimalno število članov in postojank v vsi državi, to je, v vsaki banovini. Namen mu je, da prepreči snovanje lokalnih verskih strank, kakor je bila na pr. klerikalna na Slovenskem, in pa plemenskih, kakor je bila Radičeva na Hrvatskem. Toda zakon je ob enem tudi izredno drastičen z ozirom na opozicionalno delovanje. Optimisti, ki so delovali za socialistični zbor v Beogradu se nadejajo, da bo diktatura v interesu države morala delavstvu veliko popustiti, to pa bo v prilog obnovljenega socialističnega gibanja.

Socialistična delavska internacionala je akcijo za ustanovitev soc. stranke v Jugoslaviji po obsežnem študiranju razmer in okoliščin odobrila. Konferenco socialistov v Beogradu je brzojavno pozdravila tudi ameriška socialistična stranka.

PRIVILEGIJI V ZAPORIH

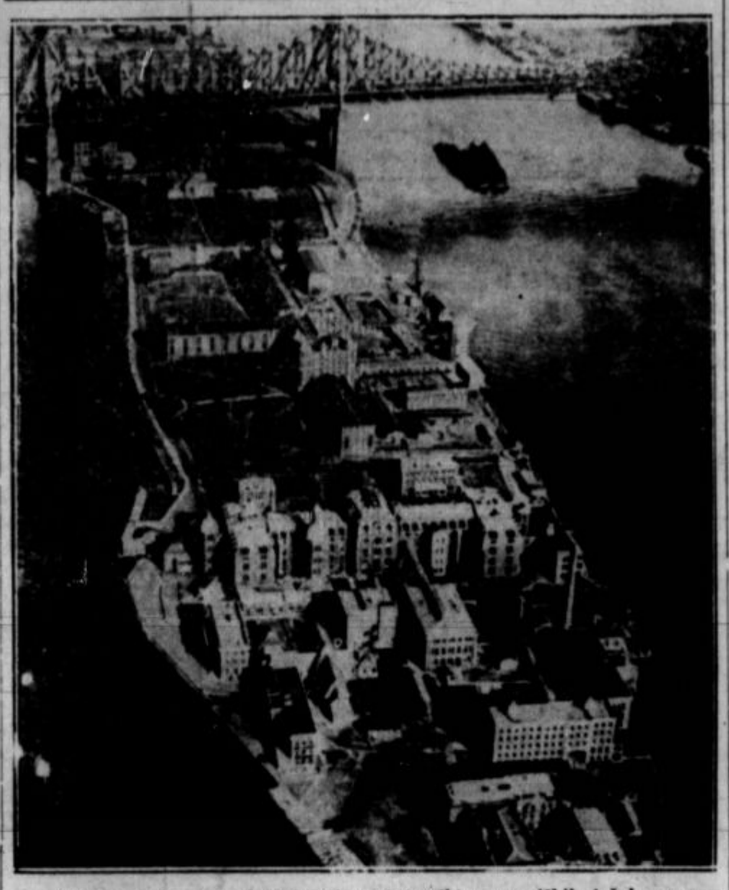

Nobena tajnost ni, da imajo bogati jetniki v ameriških ječah vse mogoče ugodnosti. Jetnišnični zdravniki jih vozijo celo ven "zaradi zdravja". Obiski so jim dovoljeni kakor na privatnem stanovanju. Kljub temu je časopisje osupnjeno poročalo o škandalu, ki so ga merodajne nadzirajoče oblasti odkrile v newyoških zaporih na Welfare Islandu, ki so tu na sliki. Bogati jetniki iz gangsterskih in drugih tatinskih krogov so imeli vse mogoče udobnosti, prvovrstno hrano in oskrbo. "Niti doma ne bi mogli imet boljšega luksusa", so poročali listi. A vesti o takih škandalih kmalu utihnejo, oblast izmenja nekaj nameščencev v upravi jetniišnice, in stara igra se nadaljuje.

VOJNA NEVARNOST NA DALJNEM VZHODU

Prodiranje japonskega imperijalizma v Azijo, posebno še v Mandžurijo ob sibirski meji, ogroža ne samo interese sovjetske Unije, ampak tudi ves njen vzhodni del Sibirije z Vladivostokom, in vse sovjetske posesti na Pacifiku.

Dokler je bila Mandžurija kitajska posest, ni pomenila za sovjetsko Sibirijo nikake opasnosti. Danes pa si Japonska gradi v Mandžuriji postojanke za invazijo v Sibirijo.

Japonska je v militarističnem pomenu besede ena najjačjih velesil na svetu. Namenjena je izriniti vpliv, ki ga imajo evropske dežele in Zed. države v Aziji (na Kitajskem), in poleg tega je njen glavni smoter, da izžene sovjetsko Rusijo iz vse vzhodne Sibirije.

Sov. Rusija je v tej tekmi izgubila za svojo praktično uporabo vzhodno kitajsko železnico, ki veže njeno sibirsko progo po skrajšani črti skozi Mandžurijo z Vladivostokom. Z osvojitvijo Mandžurije je japonski imperializem potisnil prag Japonske prav pred sovjetsko Sibirijo.

V glavnih mestih raznih dežel, ki motre poostrevanje odnošajev na daljnem vzhodu, so se popolnoma predali misli, da je vojna neizogibna. Interesi obeh dežel se križajo v Aziji v toliko, da mora priti do preloma in odločitve na bojiščih.

Ruski vojni minister Vorošilov je v svojem govoru na zboru ruske komunistične stranke dejal da če Japonska vojno hoče, je sovjetska Unija nanjo vsak čas pripravljena. Toda istočasno je zelo kritiziral upravo sovjetskih železnic, ki so vse kaj drugega kot vzorne. "Armada je pripravljena," je dejal, "toda enako pripravljen bi moral biti tudi sovjetski transportni sistem."

Razdalja med evropsko Rusijo in vzhodno Sibirijo je velikanska. Veže ju samo sibirska železnica, ki je bila do nedavna skozi par tisoč milj le enotirna. In od kar so Japonski militaristi vzeli v svoje področje rusko vzhodno kitajsko železnico, je vprašanje ugodnih prometnih zvez iz Rusije do Pacifika še bolj pereče.

Do preloma in vojne lahko pride vsak čas, ker imajo Japonci običaj, da napadejo iznenada in da se z napovedovanjem vojne sploh ne ukvarjajo. Mandžurijo s svojimi 30 milijoni prebivalci so si osvojili brez vojne napovedi Kitajski in sploh trdili, da love samo bandite. Carjevo Rusijo je Japonska naskočila, ko je bil carjev generalni štab na to najmanj pripravljen. Japonski militaristi se nadejajo, da bodo imeli v vojni proti sovjetski Rusiji enako srečo kakor proti carjevi. V slučaju, da vojno izzovejo, bodo hitro spoznali, da so se ukanili. Sovjetska Rusija ni impotentna dežela, kakor je Kitajska, kajti ona poseduje za vojevanje na suhem in v zraku aparat, ki mu tudi japonski imperializem ne bo kos.

"Vešč" bankir

Joseph P. Harris, bivši podpredsednik propadle Union Trust banke v Clevelandu, dolguje $295,849. Dne 25. januarja je napovedal bankrot in navedel, da ima $12 v gotovini, avto in pohištvo, katerega pa mu po zakonu preko $500 vrednosti ne morejo vzeti. Na vprašanje, kaj je njegov poklic je navedel "brezposelnost".

JAČANJE VOJNIH MORNARIC

Kljub dolgotrajnemu prerekanju in pogajanjih za omejitev oboroževanja je danes svet spet v vrtincu nove militaristične furije, ki je že zdaj hujša kakor je bila pred pričetkom svetovne vojne.

Kongres Zed. držav je dovolil vojni mornarici nove kredite v vsoti $570,000,000 za zgraditev 102. novih vojnih ladij. Poleg tega določa vojni proračun visoke vsote za oboroževanje v zraku.

Japonska odgovarja, da bo svojo vojno floto jačala sorazmerno kakor Zed. države svojo. Anglija utrjuje Singapore, ki je njen vojni pristan v Aziji. Stane jo že četrt milijarde dolarjev. Tu je njeno brodovje zavarovano v slučaju, da pride do vojne med njo in Japonsko.

Sovjetska Rusija Angliji sicer dolži, da podpira Japonsko, toda podpira je le toliko, v kolikor se ji zdi, da to služi imperializmu Velike Britanije, v ostalem pa sta si z Japonsko tekmovalki za trge in za nadvlado v Aziji.

TEKMA Z ZLATOM V BANKROTNI UREDBI

BORBA Zedinjenih držav za znižanje vrednosti svojemu dolarju vznemirja ves svet. V zlatu mu je vrednost zmanjšana s 100 na 59 centov. V Zed. državah je 100 centov še vedno 100 centov in cene blagu se niso hipoma dvignile. Na mednarodnem trgu pa je dolar faktično vreden samo dobro polovico prejšnjega dolarja. Namen vlade te dežele je, znižati produkcijske stroške ameriškemu blagu za uspešno konkuriranje na mednarodnem trgu in zvišati cene potrebščinam v Zed. državah na višino, kakor so bile l. 1926.

Predsednik Roosevelt je z odobritvijo kongresa podržavil vse zlato in v zameno bankam ter drugim, ki so smatrali to kovino za svojo privatno last, je odštel papirnate dolarje. Nato je zvišal vrednost zlatu z dobrih 20 na 35 dolarjev in s tem je profitiral v papirju več ko dve in pol milijardi dolarjev.

S to manipulacijo z zlatom, s prejšnjo naredbo glede srebra, in z zveznimi krediti se Rooseveltova administracija poslužuje takozvane omiljene inflacije. Mnogi finančniki dvomijo, da se bo vladi ob teh mejah sploh mogoče ustaviti. Kajti od ene stopnje gre do druge in se bo končno znašla v položaju, ko ji ne bo preostajalo drugega kakor pognati svoje stroje za tiskanje denarja neglede na zlato rezervo. Vsi dosedanji vbrizgi za oživljenje ameriškega gospodarstva so bili neizdatni, dasi stanejo milijarde dolarjev. Ogromna posojila, ki jih najema vlada, večajo njene deficite iz milijonov v milijarde. Njen dolg je dosegel višino kot še nikdar v zgodovini. Če privatni kapitalizem ne oživi, kakor je vlada pričakovala, je končni splošni krah in kaos neizogiben.

Ameriški dolar, ki je bil l. 1932 smatran za najtrdnejšo denarno enoto na svetu, je danes v negotovosti. Vsled svoje prejšnje važnosti in svoje ogromne vloge v mednarodni trgovini ogroža tudi druge valute, ki so že prišle na pot stabilnosti, na pr. francoski frank.

Trgovski krogi v Nemčiji se prvič v zgodovini pritožujejo, da jim je z ameriškim blagom čezdalje težje konkurirati, ker je dolar v primeri z nemškim denarjem padel nad 40 odstotkov in vrhu tega so ameriški delavci plačani tako slabo, da nemške tovarnarje skrbi, kako naj v tekmi za trge premagajo te težkoče. Včasi so Amerikanci trdili, da izgubljajo trg, ker so ameriški delavci plačani boljše kakor pa delavci v drugih industrialnih deželah. Zdaj je narobe.

Glavni boj danes je med dolarjem in angleškim funtom šterlingom. Za "stabilizacijsko" manipuliranje med tema dvema najvažnejšima denarnima enotama na svetu ima finančni department ameriške vlade na razpolago dve milijardi dolarjev, angleški pa blizu toliko. Francoski frank je vsled te vojne ogrožan in Francija se pogreza v čezdalje hujšo finančno, ekonomsko in politično krizo.

Ako se ta bitka konča s splošno inflacijo, bodo vsi denarni prihranki uničeni — in dolgovi obenem. Ampak ne dolgovi revežev, kajti ti so že danes ob svoje farme, svoje hiše in druga zadolženo imovino, katere jim inflacija ne bo rešila. Dolgov se bo otresla le zvezna vlada in druga zakonodajna telesa, in pa velekorporacije. Toda če računajo, da se bo stvar razvijala in končala tako enostavno, so v zmoti. Ljudstvo ne bo molče gledalo poloma.

Inflacija, kakršna grozi v tej deželi čezdalje bolj, bo katastrofa posebno za delavsko ljudstvo, zato je A. F. of L. začela z vojno proti nji in podpira jo socialistična stranka. Bankrotirani kapitalizem si bo pomagal iz zagat rajše s čemurkoli, kot pa da bi dovolil vladi, da mu odvzame del nepremičnih bogastev. Na pr., če je vlada lahko vzela od vsakega dolarja nad 40c, in s tem znižala vrednost vsake zavarovalninske police, vsake hranilne vloge in vsakega posojila za 40c na dolar, čemu ne bi storila enako z milijardnimi premoženji, ki so zapopadena v prirodnih zakladih in napravah? Recimo, da bi multimilijonarjem zaplenila 40 odstotkov bogastev v nepremičninah — kako hitro bi zbrisala svoje primanjkljaje! Ampak to bi bila "neustavna konfiskacija". Zato se poslužuje take, ki udari najbolj delavske sloje.

Ameriško ljudstvo je danes opojeno z vladno propagando bolj kakor pa je nemško ali italijansko s pomočjo najdrastičnejše diktature. Vladi zaupa popolnoma. In s pomočjo tega zaupanja Rooseveltov režim svobodno manipulira in eksperimentira, ne da bi si bil gotov rezultatov. Vse, kar je dosegel dozdaj je, da bolnik lažje prenaša bolečine, in da mu je udahnil upanje v okrevanje. Toda njegovo zdravstveno stanje je navzlic dragim vladnim medicinam, katere stanejo milijarde, nespremenjeno. Kapitalistično gospodarstvo v tej kot v drugih deželah je v čezdalje večji negotovosti.

ZA SKRAJŠANJE DELAVNIKA

Na konvenciji U. M. W. v Indianapolisu je rekla delavska tajnica Frances Perkins, da so se razmere za delavce pod NRA izboljšale, da pa je treba nadaljevati z borbo za bol izdatno skrajšanje delavnika, za plače, ki bodo omogočale dostojno preživljanje in pa za odpravo nesigurnosti, v kakršni so bili delavci v dosedanjih razmerah.

Konvencija se je izrekla za 6-urni delavnik 5 dni v tednu, in za zvišanje plač preko sedanje lestvice.

Na isti konvenciji je izvajal predsednik A. F. of L. William Green, da so dosedanja znižanja delavnika nezadostna, kajti tudi če se obrat industrije dvigne, kakor je bil do poloma l. 1929, bo še vedno od 4 do 6 milijonov nezaposlenih, in to kljub dozdaj znižanemu delavnemu času.

Delegatom je bilo poročano, da so bile premogarjem v neunijskih revirjih plače zvišane od 30 in ponekod celo do 300 odstotkov. To se je doseglo s pomočjo določbe v Niri, ki daje delavcem pravico, da se svobodno organizirajo.

Kljub temu privilegiju na papirju pa so si morali rudarji pravico organiziranja v veliko krajih izvojevati šele s stavko, kar je bilo na konvenciji premalo povdarjano.

Prihodnja konvencija U. M. W. bo l. 1936 v Washingtonu.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsako sredo.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba. Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00.
Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC
Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:
United States, One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.—Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC
3639 W. 26th St., CHICAGO, ILL.
Telephone: Rockwell 2864.

Francoski škandali

Ko so Francozi izvedeli, da jih je ruski pustolovec Stavitsky ukanil za kakih 60 milijonov dolarjev z ničvrednimi bondi, so zagrmeli, da je imela pariška policija dela čez glavo skozi več dni.

Šestdeset milijonov dolarjev grafta je v Franciji vrglo vlado in nastala je resna politična kriza, medtem ko se radi takih vsotic ameriško ljudstvo prav nič ne razburja. Že tudi od kar imamo new deal, so ameriški graftarji pobasali toliko milijonov, da je Stavitsky pritlikavec v primeri z ameriškimi korumpiranci v gornjih plasteh. Preko graftanja na debelo, ki se je vršilo poslednje tedne posebno v CWA, je šlo ameriško ljudstvo molče, v Parizu pa bi demonstrirali, pulili drevesa, podirali ograje in se lomastili s policijo in orožniki. Tukaj pa predsednik izda svarilo, nekaj graftarjev odslove in najamejo nove — ljudstvo pa je vzradoščeno in kakor na povelje priredi po vsi deželi slavnosti k predsednikovemu rojstnemu dnevu. Policaji v Parizu se čudijo in žele, da bi bili tudi Francozi, posebno še Parižani, tako mirni in brezbrižni.

Slavljenje Roosevelta

K rojstnemu dnevu predsednika Roosevelta je bilo dne 3. januarja prirejenih nad 6,000 banketov in plesnih zabav. Pravijo, da ni ljudstvo storilo tega še nobenemu predsedniku, dasi je bilo že veliko popularnih. Ideja za take slavnosti je vznikla v aparatu, ki vodi propagando za new deal.

Kongresnik McFadden je dejal v zbornici dne 31. januarja, da je predsednik sam brez programa, in da priznava, če se ne obnese en poskus, se bo lotil drugega, ampak če nima programa, je pa pokazal eno lastnost, in to je lastnost magnetizma, s katerim je pritegnil ljudstvo nase.

"Republikanske stranke ni več, in demokratske stranke ni več," je rekel McFadden. "Vse je Franklin Delano Roosevelt."

Dokler si predsednik ohrani to ogromno zaupanje in popularnost, lahko manipulira z denarjem kolikor mu drago, ne da bi naletel na ljudsko opozicijo, in tudi graft lahko preplavlja deželo, da le predsednik svari politike, da naj bodo pošteni, in jih kritizira. Šele, če nastane draginja, bo ljudstvo postalo pozorno in začelo premišljevati, kam tale new deal pravzaprav vodi.

Vera v odrešenike

Ljudstva še vedno verujejo v odrešenike. Krščanstvo slavi blizu dva tisoč let spomin na božjega sina, ki je prišel na svet, da odreši človeštvo. Biblija pravi, da je v ta namen trpel i sam in umrl na križu.

Toda človeštvo je po dva tisoč letih te odrešitve še zmerom neodrešeno, čeudi je pozneje verjelo in sledilo neštetim osvoboditeljem, ki so mu obetali odrešenje.

Res je: posamezni narodi, ljudstva in razredi so si ob različnih časih v raznih dobah izvojevali precej olajšav in več pravic. Toda uredba, ki sloni na krivici je ostala. Noben posamezen odrešenik je ne odpravi.

Pokojni Eugene V. Debs, ki je bil najpopularnejši socialistični delavski voditelj, kar jih je še kdaj živelo v tej deželi, je na svojih shodih zagotavljal množicam, da on ni Mojzes, ki bi mogel odvesti ameriški proletarijat iz puščave kapitalizma v obljubljeno deželo pravičnosti in boljših razmer. In tudi če bi imel to moč — dobil se bi kak drug Mojzes, ki bi isto ljudstvo odvedel nazaj v puščavo.

Na tak poljuden način je tolmačil Debs delavcem, da dokler bodo čakali le na odrešenike in Mojzese, ne bo odrešitve — vsaj ne sigurne, stalne spremembe na boljše. Ljudje, ki se puste slepo voditi, bodo slepo sledili zdaj temu, zdaj drugemu. Le kadar bo ljudstvo znalo dovolj misliti, bo zrelo izvesti največji preobrat, ki bo pomel z uredbo izkoriščevalcev, zavajalnih odrešenikov in Mojzesov, namesto nje pa bo zgrajen nov red — socializem.

ZAKON, KI POMENI DOBIČEK ZA VLADO

Na sliki, sedeč, je predsednik Roosevelt, ko dne 30. januarja podpisuje zakon, s katerim je proglašeno vse zlato v federalnih državnih bankah in sploh ves zlat denar za državno svojino. Naslednji dan je predsednik uradno znižal prejšnjo zlato vrednost dolarja s 100 centov na 59 centov. Toliko manj ima namreč zdaj pokritja v zlatu, in zato dobite v inozemstvu le 59c za dolar v primeri z njegovo prejšnjo vrednostjo. Vlada Zed. držav je napravila s tem znižanjem $2,792,902,800 dobička, kar pomeni, da ima toliko več papirnatih dolarjev na razpolago.

KOMENTARJI

"Ameriška Domovina" je po poročilu iz angleških listov priobčila dne 30. januarja 1934 sledečo vest:

Socialistični vodja prijet, ko je pripravljal tunel, da napade banko

Winslow, Arizona, 29. januarja. Dillworth E. Sumpter, socialistični kandidat za kongres tekom lanskih volitev v novembru mesecu, je bil danes prepeljan pred sodnijo, da se zagovarja zaradi nameravanega bančnega ropa. Sumpter je ob času aretacije silovito preklinjal kapitaliste in denarne mogotce, ki so baje povzročili njegov poraz pri zadnjih volitvah. Sumpter je bil poražen pri zadnjih volitvah od neke ženske, ki je demokratinja. Aretiran je bil včeraj, ko so ga zalotili, ko je kopal tunel, da bi vdrl v First National banko, kjer je hotel pobrati denar, kot trdi policija. Sumpter je pobegnil, ko ga je bančni stražnik zapazil, toda policija je bila takoj na mestu in ga je kmalu prijela. Na policiji je izjavil: "Bil sem lačen in brez vseh denarnih sredstev. Kapitalisti mi niso hoteli dati denarja, jesti sem pa moral. Izkopal sem tunel, odkoder sem nameraval priti v bančno blagajno, toda so me prehitro prijeli." Sumpter je bil mnenja, da bi bil v enem dnevu gotov s svojim delom, nakar bi z dinamitom razstrelil tla pod glavno bančno blagajno. Tekom zadnje kongresne kampanje je bil Sumpter energičen politikar. Prehodil je večji del države v korist svoje kampanje. Pri volitvah je dobil 7000 glasov, ali več kot republikanski kandidat, toda je bil poražen od demokratinje Isabelle Greenway.

Ne vem, v koliko je vest resnična. Vem le, da je poročilo v A. D. tendenčno, in pa, da Sumpter ne bo nikoli bančni ropar. Kajti ropar, ki hoče okrasti banko, ne bo šel kopati predora pred očmi bančnega stražnika.

Ako bi imel Dillworth E. Sumpter talent za legalnega bančnega roparja, bi se dal izvoliti v direktorij kake banke, postal bi prominenten meščan, izposojeval bi si v svoji banki na nič, in ko bi propadla, bi ga sodnik imenoval za "receiverja" (sodnega upravitelja) banke, katero je spravil na kant. Za vse to bi prejemal visoko plačo. In če bi okradeni vlagatelji le preveč godrnjali, bi morda oblast uvedla preiskavo, in naš občespoštovani bivši bankir bi bil pozvan pred sodni stol, kjer bi ga oprezno in vljudno izpraševali.

Tisoče bank v Zed. državah je propadlo, dasi ni pod njimi kopal tunela noben socialistični bančni ropar. Toda v bankah so sedeli demokrati in republikanci, prejemali visoke plače, špekulirali z ljudskimi prihranki in jemali "na posodo" kakor za stavo. Ti so banke oropali brez da bi iskali vhod vanjo skozi tunel. Bančni stražniki sami so jim odpirali vrata in blagajne.

* * *

George Faxon je bil do 25. januarja poštar (postmaster) v Plano, Ill. Dne 26. januarja je dobil obvestilo, da je odslovljen. Njegovo mesto je bilo oddano demokratu. Postmaster Faxon je tudi lastnik lokalnega republikanskega časopisa, ki pa se je ves navdušil za Roosevelta in njegov new deal. Faxon je bil načelnik pripravljalnega odbora, čigar naloga je bila prirediti koncem januarja slavnostno veselico k Rooseveltovemu rojstnemu dnevu. Ko hitro pa je bil Faxon odslovljen, je veselico preklical. Po nekaj urah so ga pregovorili, da je preklic umaknil, ob enem pa se je bridko pritožil: "Priobčeval sem v svojem listu vso Rooseveltovo propagando in agitacijska poročila demokratskih prvakov. Storil sem, kar je bilo v moji moči, da predstavim ljudstvu v tem kraju predsednika za nekakega nadčloveka — in za vse to zvesto službovanje sem dobil brco."

Tudi George Faxon je bil nepreviden. Razviti se bi moral v demokratskega graftarja, namesto da je slepo služboval, pa bi imel v odborih demokratske stranke boljši ugled.

* * *

Poročajo, da deluje Roosevelt za znižanje plač odbornikom v bankah. Nekateri so do pred par leti prejemali od pol milijona do milijon dolarjev in v par slučajih z bonusom celo več. Delničarji in vlagatelji zdaj drago plačujejo svojo neprevidnost. Čemu ne bi rajše Roosevelt prevzel bank, kar bi bil že lahko storil, pa bi bili upravniki bank uslužbenci države? Mar ni vladna rekonstrukcijska finančna korporacija dala bankam milijonska posojila, ki so bila v mnogih slučajih porabljena največ v prid bankirjev samih — in v vseh slučajih veliko bolj v prid bankirjev kakor pa vlagateljev?

* * *

V tej deželi imamo dvoje vrste roparjev. Eni operirajo z revolverji in s strojnimi puškami. Ti kradejo in ubijajo nelegalno. Drugi imajo odvetnike za svetovalce, da se pri svojem ropanju zavarujejo pred zakoni. Prvi kradejo malenkosti v primeri z ogromnimi vsotami, ki jih jemljejo ljudstvu veletatovi. — **K. T.**

Razprava o fašizmu

Chicago. — V petek 9. februarja bo diskuzijski sestanek mladinskega odseka kluba št. 1 JSZ. Vrši se v spodnji mali dvorani SNPJ. Predmet je razprava o fašizmu. Uvodni govor na tem sestanku bo imel Joško Oven.

Listnica uredništva

Ker je urednik zaposljen z revizijo pri SNPJ, ni mogel urediti vseh dopisov, ki so bili dostavljeni uradu šele v pondeljek. Objavljeni bodo v prihodnji izdaji.

V četrtek v dvorano SNPJ

August Claessens bo govoril. — Nastop pevskega zbora "Karl Marx" in tamburašev

Chicago, Ill. — Nihče naj ne zamudi shoda v četrtek večer 8. februarja v dvorani SNPJ, na katerem bo govoril znameniti socialistični orator August Claessens iz New Yorka. Pel bo češki socialistični pevski zbor "Karl Marx.' in igral bo nekaj komadov tudi njegov tamburaški zbor.

August Claessens

August Claessens je znan v socialistični stranki širom dežele že mnogo let, v medvojnih letih pa se je zanimala zanj vsa politična javnost radi bojev, ki jih je vodil zaeno z drugimi socialisti v newyorški zakonodaji in v newyorški občini. Zaradi njegovega protivojnega stališča je bil izključen iz zbornice in odvzeli so mu mandat, katerega mu je dalo ljudstvo. Claessens je veliko pisal. On je avtor "Roparske trojice", ki je bila izdana v slovenskem prevodu, in mnogih drugih brošur. Na Randovi šoli za socialno znanost v New Yorku je eden izmed najpopularnejših učiteljev.

Vstopnina na shod je prosta. Zapomnite si datum: v četrtek 8. februarja ob 8. zvečer v gornji dvorani SNPJ.

Vabljeni so tudi glavni odborniki SNPJ, ki bodo ta dan na svoji seji v Chicagu. **P. O.**

SKUPNA PRIREDITEV KLUBOV J. S. Z. v Chicagu

V NEDELJO 4. MARCA

DVORANA ČSPS

Pričetek sporeda ob 3. pop.

Po programu plesna zabava

Vstopnice v predprodaji 40c; pri blagajni 50c.

Igra J. Kochevarjev orkester.

"THE NATIVE'S RETURN"

V založbi knjigarne bratov Harpers v New Yorku je izšla knjiga "The Native's Return", ki jo je spisal Louis Adamič o svojih vtisih v Jugoslaviji in njenih ljudeh, kjer je bil lansko leto. To knjigo dobite pri Prosveti za $2 in po isti ceni jo v Clevelandu prodaja Enakopravnost. Cena v knjigarnah ji je $2.75.

Poslužite se prilike in kupite si to knjigo po znižani ceni. Priporočite jo Amerikancem in drugim svojim znancem. Več o nji bomo pisali v eni prihodnjih številk.

Raznoterosti iz Clevelanda

Cleveland, O. — Družinski koledar je dobil letos v Clevelandu velik odziv. Jaz sem ga prodal že 160 izvodov. Naročili smo ga trikrat in vsega razpečali in zaeno s tem dopisom je šlo v Chicago četrto naročilo.

Ko smo dobili prve izvode letošnjega Druž. koledarja, nisem niti z daleč upal, da prodam toliko iztisov. Dosegel sem rekord, in to v času, ko so delavske razmere skrajno slabe.

Zelo pridni pri razpečavanju koledarja so bili tudi člani kluba. Prodajali so jih kot za stavo.

Napisal bi rad tudi vabilo na vprizoritev operete "Srce", pa sem v tak namen menda prepozen s tem dopisom. (Prejeli smo ga 1. feb.—Op. u.) Pevski zbor "Delavec" se je mnogo trudil, da zadovolji občinstvo s svojo prireditvijo (dne 4. februarja 1934 v Slov. del. domu).

Veliko zanimanja je tudi za igro "Moč uniforme", ki jo vprizori društvo" Anton Verovšek" v nedeljo 11. feb. v Slov. del. domu. Hvalevredno je, da se slovensko občinstvo toliko zanima za delo naših delavskih kulturnih društev. "Verovškove" vstopnice k omenjeni igri so dobile v predprodaji že veliko odjemalcev.

Ko pri mojem poslu obiskujem rojake, vidim, da se veliko zanimajo za Louis Adamiča in njegovo knjigo **The Native's Return.** Tu jo je poseben odbor naročil 500 izvodov. Zdi se mi, da bo kmalu razprodana. Razpočavam jo tudi jaz, v področju omenjenega odbora, po znižani ceni. Pri razprodaji sodelujem, kakor drugi, vsi brez provizije.

Adamič ima tukaj tudi sovražnike, ki so zeleni od zavisti, toda tudi njihovo napadalno pisanje služi oglašanju njegove knjige. Marsikdo, ki je drugače ne bi kupil, jo je zdaj vzel iz radovednosti. Lepa hvala zato Grdini, Pircu, Rev. Slajetu, Lahu in kompaniji.

V nedeljo 28. jan. je imela občni zbor delničarjev Slovenska zadružna zveza. Iz poročil upravnih funkcionarjev je razvidno, da je lani kljub težkim razmeram prav dobro poslovala. Celo veliko milijonskih korporacij je propadlo, še več pa posameznikov, medtem ko gre Slovenska zadružna zveza nevstrašeno naprej. Ne velika konkurenca posameznikov in ne verižnih trgovin je ne more uničiti. Upamo, da je tudi nikoli ne bodo!

Klub št. 49 JSZ v Collinwoodu se je povečal za tri dobre člane. Ampak klub se pri tem ne misli ustaviti. Sodrugi, le krepko delujte, in vaša agitacija bo kronana z uspehi. Čeravno nas je malo, smo vztrajni. To nasprotnike zelo boli in jezi. Majhna, izborno organizirana armada ali četa je veliko bolj izdatna, kakor pa velika neorganizirana armada. Le dalje po začrtani poti!

Anton Jankovič, večni popotnik.

Prebivalstvo Mehike

Mehiko ima 16,552,722 prebivalcev, kakor poroča vladni department za narodno ekonomijo. Žensk je nekaj več kakor moških.

DVAJSET LET AMERIŠKEGA DRUŽINSKEGA KOLEDARJA

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Poleg onih, ki so omenjeni v prejšnjem članku, so bili ameriški slovenski sotrudniki koledarja za l. 1930 Anton Slabe ("Odrešitev"), Katka Zupančič ("Magdalena"), Louis Beniger ("Ameriška ekonomska struktura"), Anton Garden ("Chicago—metropola grobega individualizma"), Kozma Teleban ("Amerikanska slovenščina"), Frank Zaitz ("Jože Zavertnik, njegovo življenje in delo"), urednik pa je poleg drugega priredil vrsto informativnih spisov. I. Mladineo ima v tem letniku podatke o jugoslovanskih podpornih organizacijah.

Starokrajski sotrudniki so bili v šestnajstem letniku: Mile Klopčič ("Črnogorka Ika", "Martin Anderson Nexö", "Nekaj besed o Ši-Kingu") in poslal je tudi par prevodov. Za koledarske strani je napisal verze Angelo Cerkvenik ("Roka pravice"); Tone Čufar ("Greh žlahtnega gospoda", "Osvetnik" ter igra "Rdeči svit"), in Boris Kristan ("Cote d'Opale"). V prevodih so v tem letniku zastopani A. M. Frey, Lu Märten, Anderson Nexö, Alfonz Petzold. Zanimiv je članek "Še en srebrni jubilej" o prvem slovenskem delavskem koledarju, ki je izšel v Chicagu l. 1904 v založbi Glasa Svobode. Uredil ga je Jože Zavertnik. V tem koledarju je prva objavljena pesem Ivana Molka, ki je živel tedaj v Calumetu. Bila je, rekel bi, uvod v Molkovo literarno delovanje. V liste je pisal sicer že prej, toda ne pesmi in povesti. To je bilo pred 30 leti in od tedaj je Molek priobčil že celo zbirko pesmi, mnogo daljših in krajših povesti, razprav in študij.

Pesmi imajo v 16. letniku koledarja Tone Seliškar ("Barake", "Pričakovanje" in "Pismo"), Ivan Molek ("Božje dete", 'Mi vsi"), Mile Klopčič ("Človek množice ljubi", "Kitajski narodni motivi", "Pisma"), Ivan Jontez ("Človekoljubi danes", "Vera v zmago"), Katka Zupančič ("S križeve poti"), Alfonz Petzold ("Kaj bi pomlad"), Anna P. Krasna ("Piš", "Slavčka spev"), Tone Čufar ("Tovarna"), Frank Zaitz ("Harmonija dela", "Kako je to čudno!", "Novo leto, dober dan!"), F. S. Tauchar ("Jožatu Zavertniku"), in France Kozar ("Znaj kamerad").

Informativni del je v 16. letniku zelo bogat podatkov o slovenskih in drugih jugoslovanskih ustanovah, o časopisju, metričnem sistemu, o julijanskem in gregorijanskem koledarju, o konvencijah jugoslovanskih organizacij, o U. M. W. of A. itd.

To je prvi letnik brez spisa Jožeta Zavertnika. V prejšnjem letniku ima članek "Odločiti se je treba in ne cincati". V 16. letniku pa je namesto njegovega spisa biografija njegovega življenja. Umrl je dne 28. avgusta 1929. Felix Rozina je k biografiji narisal pomembno sliko z naslovi časopisov, za katere je delal pokojni Jože Zavertnik.

V tem letniku je tudi kratek životopis o znanem socialističnem voditelju in pionirju Victor L. Bergerju. Umrl je 7. avgusta 1929.

Poleg raznovrstnega gradiva krasi 16. letnik 70 slik, portretov in ilustracij. Izmed slovenskih umetnikov so zastopani v njemu H. G. Perušek, Miha Maleš, Božidar Jakac, Napotnik, Serajnik, Fran Ttratnik, Globočnik, Tine Kos, Stanko Žele, Nande Vidmar, Gojmir Kos, Čargo, Drago Vidmar, Stiplovšek, Ivan Kos, J. Sajovic in Tone Kralj.

Sedemnajsti letnik (1931) tvori spet bogat prispevek k slovensko-ameriški literaturi. Važen je zgodovinski spis o Rajski dolini, ki ga je priredil Ivan Molek. Tako je ta kolonizacijski poskus, ki so ga podvzeli pred dobrimi 37. leti, in ki je tako tragično končal, točno zabeležen o vsemi podatki, ki jih je mogel dobiti avtor v teku mnogih let.

V tem letniku je tudi prvi izčrpen statistični seznam o slovenskih domovih in dvoranah v Ameriki. Obsega le približno 7 strani drobnega tiska, toda vanj je vloženega veliko dela in časa. O vsakem domu je navedeno, kolikšni so bili gradbeni stroški, kolikšna je bila vrednost v jeseni l. 1930, koliko je v domu dvoran, koliko sedežev ima glavna dvorana, kdaj je bil zgrajen, kdo ga lastuje itd.

Ta statistika izkazuje, da je v Zed. državah 78 slovenskih domov, nevkljuvši slovenske cerkvene dvorane, ki so bile l. 1930 cenjene na $1,511,800 vrednosti. Sedežev imajo 19,850.

Bržkone bo to tudi zadnja statistika te vrste.

Obljubljal sem, da bo priobčena že v 16. letniku, toda v enih krajih sem imel težkoče z iskanjem podatkov, ker nekateri ljudje zelo neradi odgovarjajo na pisma, ali pa mi niso mogli dati nikakih točnih pojasnil. V obeh slučajih se je bilo treba obračati na druge. Še celo o velikem slovenskem domu v Lorainu nisem mogel dobiti podatkov, ker mi ni nihče, na katere sem se obrnil, odgovoril. Končno sem pisal tajniku SDZ v Cleveland, in v nekaj dneh so bili podatki tukaj. Nekaterim, posebno v treh naselbinah na zapadu (Denverju, Colorado Springsu in Leadvillu) se je zdelo nesmiselno, da bi opisovali svoje male društvene dvorane.

Dalje prihodnjič.)

E. ZOLA:

RIM

Poslovenil ETBIN KRISTAN

(Nadaljevanje)

Ali kako da je Nani, ko je na tak način dosegel prelom, za trenotek navidezno izgubil zanimanje, pa pustil, da je prišla prošnja za razporoko v nevarnost? In zakaj se zdaj zopet bavi s tem, zakaj je dal kupiti Palmo, povedel dono Serafino na plan, pa pritisnil celo na kardinale koncilske kongregacije? Tukaj, kakor v vsem, s čimer se je bavil, so bile temne točke; zakaj on je bil predvsem mož dalekosežnih kombinacij. Misliti pa se je dalo, da želi pospešiti Benedetino poroko z Darijem zato, da se stori konec gnusnemu opravljanju v beli družbi; zakaj dolžili so nečaka in nečakinjo, da imata v palači sami, pred očmi prizanesljivega strica kardinala, eno samo posteljo. Mogoče pa, da je bila ta za denarno ceno in pod pritiskom očitnih vplivov dosežena razporoka le nameravan, najprej zavlačevan, a zdaj pospešen škandal, ki naj bi škodoval kardinalu samemu, ker se ga morajo jezuiti zaradi kakšnega bližnjega dogodka iznebiti.

"Zelo verjetno se mi zdi to mnenje, tembolj ker sem nocoj zvedel, da je bil papež bolehen," je zaključil don Vigilio. "Pri štirinosemdesetletnem starcu je nenadna katastrofa pač mogoča; papež ne more biti več nahoden, ne da bi se razburil ves sveti kolegij in vse prelate in da bi se ne razvnele vse bojne strasti... Jezuiti so vedno nasprotovali kandidaturi kardinala Boccanere. Zaradi njegove visoke stopnje, zaradi njegove nepopustljivosti napram Italiji bi morali biti sicer vneti zanj; ali misel, da bi si postavili takega gospodarja, jih vznemirja; zdi se jim, da je njegova uglajenost nevčasna, da ima nasilno vero, negibčnost, neokretnost, ki bi bila prenevarna dandanes, v dobi diplomatičnosti, kateri tudi cerkev ne more uiti...Nič bi se ne čudil, če bi ga poizkušali pripraviti ob spoštovanje in onemogočiti njegovo kandidaturo z najskrivnostnejšimi sredstvi."

Pierre se je preplašil in lahka groza ga je spreletela. Nalezljivost neznanega, v mraku spočetih temnih spletkarij, je še močneje učinkovala sredi nočne tišine, v tej obtiberski palači, sredi z legendarnimi žaloigrami napolnjenega Rima. In nenadoma, z enim skokom se je obrnil sam k sebi, k svojemu osebnemu slučaju.

"Ali jaz, kaj naj bi jaz pri tem! Zakaj se zanima monsinjor Nani navidezno zame? Kako je zapleten v proces, ki so ga napravili moji knjigi?"

Don Vigilio je napravil široko kretnjo.

"Oh, to se ne ve nikdar, to se ne ve nikdar natančno! — Za gotovo lahko povem, da o vsej stvari ni vedel ničesar, dokler niso bile ovadbe tarbškega, poitieskega in evreuškega škofa že v rokah patra Dangelisa, tajnika indeksa. Nadalje sem izvedel, da se je potem trudil, ker bi bil rad ustavil proces, ker ga je nedvomno smatral za nepotrebno in nediplomatično reč. Ali če začno pri kongregaciji s kakšno zadevo, je skoraj nemogoče, da bi se zatrla, tembolj ker je moral zadeti ob patra Dangelisa, ki je kot zvest dominikanec strasten nasprotnik jezuitov. Tisti trenotek je naročil kontesini, naj piše vikontu de la Choue, da se pridete zagovarjat in da sprejmete gostoljubnost te palače."

To razkritje je Pierra do dobrega razburilo.

"Ste li gotovi, da je tako?"

"O, povsem gotov. Slišal sem ga v pondeljek, ko je govoril o Vas, in povedal sem Vam že, da Vas navidezno prav natančno pozna, kakor da je izvršil temeljito preiskavo. Po mojem mnenju je prečital Vašo knjigo in se globoko zamislil ob njej."

"Torej mislite, da soglaša z mojimi idejami? Da je odkritosrčen in da brani samega sebe, ko se trudi, da bi obranil mene?"

"O ne, ne, na noben način ne! — Vaše ideje gotovo preklinja kakor Vašo knjigo in Vas. Treba je vedeti, kako zaničuje slabotne, kako sovraži reveže, kako ljubi moč in vlado, kako se vse to skriva za njegovo laskavo ljubeznivostjo. Lourdes bi Vam še prepustil, dasi tiči v tem čudovito vladno orožje, ali nikdar Vam ne odpusti, da ste na strani malih tega sveta in da se izrekate zopet posvetno gospodstvo. Če bi le slišali, s kakšno ljubeznivo okrutnostjo se roga gospodu de la Choue, ki ga imenuje elegično žalobno vrbo novega katoličanstva!"

Pierre se je z obema rokama prijel za glavo in obupno stiskal senci.

"Zakaj torej, zakaj? Prosim Vas, povejte mi! Zakaj me je dal poklicati sem, zakaj me je hotel imeti v tej hiši, da lahko popolnoma razpolaga z menoj? Zakaj me vodi že tri mesece po Rimu na izprehode, zakaj me goni, da butam ob zapreke, zakaj me hoče utruditi, ko mu je bilo tako lahko doseči, da zatre indeks mojo knjigo, če mu je na poti? Seveda ne bi bil kar tako mirno gledal vso stvar, zakaj namenjen sem bil, da se ne podvržem, da glasno priznam svojo novo vero, bodisi tudi zoper sklepe Rima."

Črne oči v rumenem obrazu dona Vigilija so žarele.

"Ej, mogoče, da prav tega ni hotel. Saj ve, da ste zelo inteligentni, zelo sanjarski, in pogostoma sem slišal od njega, da se proti inteligenci in sanjarstvu ne kaže meni nič tebi nič bojevati."

Ali Pierre je vstal in ni niti več poslušal; kakor da ga gonijo zmedene misli je hodil po sobi gorindol.

"Prosim Vas, vse moram vedeti in razumeti, če hočem nadaljevati boj. Vi boste tako ljubeznivi, pa me temeljito poučite o vseh osebnostih, ki so v zvezi z mojim procesom.

Jezuiti, povsod jezuiti! Moj Bog, saj vidim, da imate morda prav. Ali pojasniti mi morate posamezne stopnje... Na primer ta Fornaro?"

'Monsinjor Fornaro? O, on je vse, kar človek hoče. Ali tudi njega je vzgojil Collegium Romanum, in prepričani bodite, da je jezuit. Jezuit po vzgoji, po svojem položaju, po svoji častihlepnosti. Zdaj gori za tem, da postane kardinal, in če postane danes ali jutri kardinal, bo gorel za tem, da postane papež. Vsi so kandidati za papeštvo, že od semenišča sem."

"Pa kardinal Sanguinetti?"

"Jezuit, jezuit! Da se razumeva: Bil je, pa ni bil več, pa je zdaj nedvomno zopet jezuit. Sanguinetti je koketiral z vsako silo. Dolgo so mislili, da se ogreva za spravo svete stolice z Italijo; potem se je položaj poslabšal, pa je zopet mogočno nastopil proti uzurpatorjem. Prav tako se je večkrat sprl z Levom XIII., pa se z njim pobotal in zdaj se diplomatično varuje in ne izstopa. Z eno besedo: On pozna le en cilj — to je tiara; toda to kaže preveč očitno in tak kandidat se obrabi. Ta hip pa je videti, da se vodi ves boj le med njim in Boccanero. Zaradi tega se je pobotal z jezuiti, izrablja njih sovraštvo do svojega tekmeca, pa računa, da bodo podpirali njega, ker se bodo hoteli izogniti onemu. Smatram jih za preveč zvite, pa dvomim, da bo tako; zaščitniki tako izpostavljenega kandidata ne bodo marali biti. On, strastni in prevzeti vrtoglavec, pa ne dvomi, in ker je v Frascatiju, kakor pravite, sem prepričan, da se je takoj, ko je zvedel o papeževi bolezni, požuril zaradi kakšnega taktičnega smotra, in se tam zaprl."

"No, pa papež sam, Lev XIII?"

Don Vigilio se je trenotek obotavljal. Nalahno so mu drhtele trepalnice.

(Dalje prihodnjič.)

Ako bi delavci s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajalno časopisje, bi bilo kapitalizma kmalu konec.

POTOPLJEN PARNIK V PANAMSKEM PREKOPU

Nizozemski tovorni parnik Brion je prvi, ki je je potopil v Panamskem prekopu. Dobil je odprtino, da je vanj drla voda in je nasedel. Moštvo se je rešilo.

JOŠKO OVEN:

Iz zgodovine rojstva in smrti Pariške komune

V nedeljo popoldan, 4. marca, bodo praznovali štirje čikaški klubi JSZ: št. 1, 16, 20 in 224 spomin junakov Pariške komune. Ta praznik ni samo važen za čikaške rojake — praznovanje spomina tisočev, ki so padli za idejo, ampak za vse naše delavce v Ameriki. Ob enem bomo s tem praznovanjem otvorili zbiranje agitacijskega fonda JSZ, z željo, da nam ostali klubi v JSZ — slede.

Zgodovino Pariške komune in vzroke, ki so jo povzročili, bom skušal orisati v sledečih člankih. Vem, da so vsi sodrugi že več ali manj slišali o Pariški komuni, ali nje zgodovina in njen potek jim je malo znan. Buržvazni zgodovinarji jo le na kratko omenjajo — in kadar jo — je vse zavito v neresnico. Tudi jaz — če prav sem v svoji mladosti precej čital razne zgodovine, nisem skoro nič vedel o njej, dokler nisem v prvih letih svojega "vandranja", aktualno stal na krajih, namočenih s krvjo 35,000 mučenikov — mož, žensk in otrok, kateri so padli in bili pobiti v boju za komuno. Ni vesela zgodba — še posebno ne o zadnjem takoimenovanem krvavem tednu, v dneh od 21. do 28. maja 1871 (La semaine sanglante), ko je bila komuna zadušena v potokih krvi. Predno začnem o komuni, je potrebno da predstavim čitateljem nekoliko zgodovinskega ozadja.

Francijo so v 19. stoletju po pravici nazivali — deželo revolucij. Od prve francoske revolucije 1789—94, pa do komune l. 1871, so bili štirje večji prevrati, od katerih je najvažnejša revolucija iz leta 1848. Njene posledice so odmevale in se razširile po vsem svetu. Omenjam to samo zato, da lažje razumemo, kako globoko je bil ukoreninjen revolucionarni duh starih Jakobincev, katerih dediči so bili tudi komunardi leta 1871. In to še posebno v Parizu.

Socializem, v gotovih utopističnih formah, se je začel širiti med maso med in takoj po prvi francoski revoluciji. Nositelji teh idej so bili ustanovitelji prve Pariške komune v letih 1791—94 Danton, Marat, Saint-Just itd. Po padcu prve revolucije so nadaljevali z delom veliki humanist — Saint Simon, Fourier, Proudhon, Pierre Leroux, Cabet itd. Znano je, da so ti ljudje imeli med leti 1848—52 na mladega Karl Marka silen vpliv. Marks je bival takrat v pregnanstvu v Parizu. Pod temi vplivi je postal iz navdušenega Heglovega pristaša — socialist.

V februarski revoluciji leta 1848 je izgledalo, da bo to proletarska revolucija. Vsi evropski revolucionarji so gledali v njo kot v solnce odrešenja. Ustanovljena je bila druga francoska republika. Razpisane so bile volitve. Pariz je izvolil revolucionarje in socialiste, francoske province pa reakcionarje, kateri so bili v veliki večini. Pariškim delavcem ni kazalo drugega kot zopet seči po orožju — rezultat revolucija 23.—25. junija 1848, v kateri je padlo čez deset tisoč delavcev in vojakov. Ali reakcija še ni bila zlomljena. Za predsednika nove republike je reakcija kandidirala Luis Napoleona, nečaka Napoleona I., kateri je bil z njeno pomočjo in s pomočjo liberalcev po deželi izvoljen... In tako je vsa kri pariških delavcev tekla zaman...

Napoleon se je leta 1852 proglasil za cesarja. Francija je bila zopet monarhija. Napoleon III. ni bil naklonjen radikalcem, ali socializem se je kljub temu še posebno med pariškimi delavci silno razširil. Tu najdemo imena, katera so v Pariški komuni igrala veliko vlogo, kot August Blanqui, Delescluse, Rochefort, Ch. Longuet, Vaillant itd.

Francosko cesarstvo se je čimdalje bolj udiralo v dekadenco. Republikanski duh in revolucionarne ideje so se vedno bolj širile. Ves sijaj gnile Napoleonove vlade jih ni mogel udušiti. Le en izhod je preostajal Napoleonu — zmagovita vojna.

S kom? Na zapadu se je ravno v tem času začela dvigati nova militaristična sila pruskega kraljestva — Bismarck.

Teško je konstatirati, kdo je provociral francosko-prusko vojno (l. 1870), Napoleon ali Bismarck? Rabila sta jo oba. Bismarck za konsolidacijo velike Nemčije, in Napoleon za osebno slavo in ohranitev prestola. Ali nekaj je iznenadilo Napoleona. Mislil je, da ima opraviti s Prusijo — ali stari lisjak Bismarck mu je postavil nasproti celo Nemčijo.

O rezultatu spopada ni bilo že takoj v prvih dneh vojne nikakega dvoma. Francoske armade so bile tepene druga za drugo. Vzroki — nepriprava, inkompetentnost voditeljev ter korupcija. Prvega septembra l. 1870 je bila vsa Napoleonova armada zajeta pri Sedanu z Napoleonom vred.

Vojne še ni bilo konec. Pariz je zopet proklamiral republiko. Začelo se je obleganje Pariza, ki je trajalo sto sedemindvajset dni. Nemci so ga oklenili z železno verigo. In česar niso mogli pokazati vsi francoski generali, so pokazali pariški delavci. Brez upa na zmago so branili revolucionarni Pariz kot levi — dočim je ostala Francija vrgla puško v koruzo. Med obleganjem Pariza se je Leon Gambetta, navdušen meščanski republikanec, dvignil z balonom iz Pariza in ušel nemškim armadam. Skušal je na jugu ustanoviti novo armado, ki bi branila novo republiko in prišla na pomoč Parizu. Posrečilo se mu je organizirati armado 400,000 mož pod poveljstvom generala Trochu. Ta je toliko časa odlašal in mečkal, da so ga januarja 1871 došle nemške armade in ga premagale. Pariz je vztrajal do 27. januarja 1871. In še takrat se je kljub grozni lakoti, ki je vladala v mestu, podal na željo narodne skupščine — s protestom.

Obleganje Pariza spada med glavne točke vojne 1870-71. Ne samo po junaštvu in vztrajnosti pariških delavcev, ki so branili mesto, ampak ker so se v teh mesecih oblegania pojavili vzroki za komuno.

(Dalje prihodnjič.)

Vzhodni Ohio

Bridgeport, O. — Delavske razmere so v teh krajih po 1. januarju pod ničlo. Par jeklarn je čisto prenehalo z obratom, druge so ga pa omejile in odslovile delavce.

V premogovnikih delajo od 2 do 3 dni na teden. Brezposelnost je velika. V vseh teh krajih ni dela nikjer mogoče dobiti.

Pri CWA je tudi polom. Časopisje poroča o graftu, obdolžitvah in odslovitvah in vodstvo zelo kritizirajo.

V socialistično gibanje se naseljuje več živahnosti. V mestu Martins Ferry je socialistični klub spet aktiven. Tudi v klubu št. 11 JSZ v Bridgeportu se opaža več volje za agitacijsko delo, čeravno je prišel vanj nekak nesporazum zaradi zadeve, ki s klubom sploh nima opravka. Upajmo, da bodo merodajni krogi dovolj preudarni, ker drugače se lahko primerijo nepremišljeni koraki, ki ne bodo ni komur v korist in vsem v škodo.

Naloga kluba je delovati v smislu socialističnega programa za izboljšanje življenskega stanja delavcev in vse družbe, ne utika pa se v notranje probleme in uprave drugih ustanov in organizacij. To resnico je treba imeti pred očmi, pa ne bo nepotrebnega nesporazuma. Boljše je delati složno roka v roki, kakor je ta klub delal prej, kot pa se spuščati v boje pod napačnimi domnevami.

Klub št. 11 je delal že veliko in pošteno v prid delavskega gibanja, in v korist ter čast naselbine ter slovenskega življa v tem kraju v obče. Če bo nadaljeval po starih potih, bo deležen novih uspehov. V slogi je moč, v neslogi so polomi.

Prireditev kluba št. 11 dne 13. januarja je vzlic slabemu vremenu povoljno izpadla. Posebno smo bili veseli obilega poseta iz Glencoe. Pomnijo pač, da so tudi iz Bridgeporta prihajali k njim, dokler so še imeli klub, in tudi na društvene prireditve.

Prvo nagrado za maske je dobil s. Tony Kravanja Jr., in drugo pa Albin Potnik.

Prijetno zabavo je imelo tudi društvo Cardinals št. 640 SNPJ, ki se je vršila 27. jan. Udeležba bi bila nedvomno večja, toda v bližini so imeli veselico v počast Roosevelta. Jih je pač veliko, ki še verujejo, da jim new deal prinese odrešitev.

Na seji kluba št. 11 dne 21. jan. so med drugim razpravljali o iniciativi kluba JSZ v Little Fallsu, s katero se klub št. 11 strinja. Izvolili so tudi delegata na konvencijo ohijske soc. stranke, ki se vrši meseca marca. Delegat bo Jos. Snoy, ki je še bolan, a upamo, da do takrat ozdravi. Namestnik je s. Frank Blatnik. Ko je bila končana ta seja se je takoj pričela seja okrajne (County) organizacije. Obe sta bili zelo zanimivi. V bodoče se seje kluba prično točno ob 9:30 dopoldne, ker po klubovih sejah bodo redne seje County organizacije. Članstvo kluba je prošeno, da prihaja na seje začasno.

Ameriškega družinskega koledarja je letos tod okrog veliko razpečanega. To je dokaz, da se je ljudem priljubil.

Čitali smo, da nameravajo v Kenmore pri Akronu, oziroma v Barbertonu, reorganizirati socialistični klub. Bravo! Le naprej, sodrugi Jereb, Slanovec, Jankovič, Bregar itd.

Naloga zavednih delavcev, ki so člani SNPJ, je, da izvrše vse potrebno za dostojno praznovanje 30-letnice te jednote. Ako ji ohranijo sedanja načela in ji pomagajo k širjenju pravega idealizma, bo po pojemanju gospodarske krize spet naglo rastla.

Enkrat meseca aprila se bo na Power Pointu vršila konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice. Vse organizacije naj se prijavijo, da bo imela konferenca čimboljšo udeležbo. — **Poročevalec.**

2 milijardi deficita

Deficit zvezne vlade v zadnjih sedmih mesecih znaša dve milijardi.

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.
Tel. 1475

FENCL'S
RESTAVRACIJA IN KAVARNA
2609 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.
Tel. Crawford 1382
Pristna in okusna domača jedila
Cene zmerne. Postrežba točna.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
At 3724 W. 26th Street
1:30—3:30; 6:30—8:30 Daily
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 9695
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

CANKARJEVA DRUŽBA

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE

ŠTIRI KNJIGE ZA $1.12 PO POŠTI;
$1, ako jih kupite v uradu

1. VELIKO MRAVLJIŠČE. Spisal Ivan Molek
2. Zlato tele in druge zgodbe. Spisal Janez Samojov
3. NAŠ SVETOVNI NAZOR. Priredil Sigma
4. KOLEDAR CANKARJEVE DRUŽBE za l. 1934

Naročila naslovite Proletarcu, 3 639 W. 26th St., Chicago, Ill

KLUBOM IN DRUŠTVOM

KER želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

MAŠKARADNA VESELICA

DRUŠTVA "NADA" ŠT. 102 SNPJ.

V SOBOTO VEČER 10. FEBRUARJA 1934.

V DVORANI S. N. P. J.

2657 SOUTH LAWNDALE AVENUE

CHICAGO, ILL.

Vstopnice: V predprodaji 35c; pri blagajni 40c.

V zgornji dvorani

JOHNNY KOCHEVAR AND HIS MERRYMAKERS

GODBA V SPODNJI DVORANI

KRASNA DARILA ZA MASKE

MOJI SPOMINI

Simon Kavčič.

(Nadaljevanje.)

"Skupni piknik"

Spomladi l. 1905 sem dobil od tajnika Slavije John Dulerja uradno pismo, v katerem mi je poročal o pripravah za piknik vseh slovenskih društev v Chicagu, ki se prične s parado. Priložil je tudi vstopnico s pojasnilom, da jo mora plačati v smislu sklepa društvene seje vsak član. Gledal sem vstopnico in strmel. Cela vrsta svetih imen — katoliških društev — in na koncu ime Slavije. Zdelo se mi je da manjka pri označbi "sv.", kajti vsa druga društva so bila "sv.".

Živel sem takrat 207 milj od Chicaga, in na tako razdaljo so me vabili na to sveto prireditev! Kar lasje so se mi ježili, tako zelo sem bil presenečen. Tiket sem sicer plačal, toda poslal sem ga nazaj tajniku in mu ob enem precej obsežno pojasnil moje mnenje o takih "skupnostih". Na mojo kritiko je odgovoril, da je pri Slaviji 71 članov in izmed teh jih je 70 povsem zadovoljnih z dotično (klerikalno) parado in piknikom.

To mi je izgledalo vseeno preveč. Nikakor nisem mogel razumeti, kaj se je zgodilo s svobodomiselstvom pri Slaviji. Tudi mi ni šlo v glavo, čemu bi se radi dvomljivega biznisa moralo žrtvovati načela. Vedel sem, da za enkrat je bilo to sodelovanje Slavije s katoliškimi društvi nemogoče preprečiti, toda moj namen je bil delovati nato, da se napaka ne bi ponavljala. Vodstvo Slavije tiste čase je bilo v čudnih rokah. Bili so pripravljeni na druženje z vsakim, samo če je merodajnim posameznikom kazalo, da bodo imeli osebne koristi od tega.

Neizdatne kritike

Vse moje argumentiranje in kritiziranje proti kršenju svobodomiselnih načel društva Slavije št. 1 SNPJ je bilo zamanj. Tedanji društveni tajnik J. Duller je take zadeve reševal kar v krogu svojih ožjih somišljenikov. Meni pa je odgovarjal v takem tonu, da se je konflikt med nami bolj in bolj večal. Ko se mi je končno vendarle posrečilo, da je prišlo to načelno vprašanje sodelovanja s klerikalnimi društvi pred članstvo na sejo Slavije, so pristaši in zagovorniki sporazumnega dela s klerikalci moje proteste in ugovore omalovaževali in smešili našo opozicijo.

To naj služi v dokaz, kakšni elementi so tedaj dominirali v vodstvu Slavije.

Kmalu po tem dogodku je bila v Glasu Svobode razprava k drugi konvenciji novo ustanovljene SNPJ. Poleg drugih sem se je tudi jaz udeležil. Moj glavni namen je bil pritirati v ospredje vprašanje, ali naj SNPJ sprejme v svojo načelno izjavo princip svobodomiselstva in se ga potem kot organizacija drži, in če to ne, ali naj se še v nadalje druži z verskimi društvi po vzgledu Slavije, katera baje služi za vzor ostalim društvom?

Cenzura v glasilu

Poslušajte, kaj se je v teh mojih prizadevanjih zgodilo!

Martin Konda, lastnik Glasa Svobode, kateri je bil glasilo SNPJ, ta Martin Konda, ki je bil tudi član socialističnega kluba in glavni tajnik SNPJ je moj dopis konfisciral in ga ni hotel izročiti uredniku Jožetu Zavertniku, da bi ga priobčil.

Drugo redno konvencijo so še vedno dominirali člani društva Slavije. Prevladovala je konservativna skupina. Ni ji bilo za kako načelno izjavo, pač pa so se njeni voditelji trudili, kako si čimbolj utrditi svoje pozicije v odboru proti naskokom zunanjih društev, katera so poslala že precej več delegatov kakor na prvo konvencijo. Nekateri so bili odločno socialističnega prepričanja, med njimi Nace Žlemberger in nekaj drugih, toda bili so v manjšini.

Večina delegatov iz vzhodnih krajev se je ob priložnostih shajala pri znani Pečetovi družini, ki je slovela vsled socialističnega delovanja Ferdinanda Pečeta in njegove žene. Tu so se zbirali tudi drugi socialisti in tu šele so izvedeli o diskuziji, kakršne Martin Konda v glasilu ni dopustil. Bili so osupnjeni, ker so mislili, da se njihova nova jednota svobodno razvija v delavskem in svobodomiselnem duhu. Borili so se potem za uvrstitev odločno svobodomiselnih načel v pravila SNPJ, toda na II. konvenciji še niso mogli zmagati.

(Dalje prihodnjič.)

Nov evangelist, ki širi Gandhijevo filozofijo

William H. Goodel, ki je na tej sliki, je bil dve leti v Indiji in se poglobil v nauke in filozofijo, ki jo zastopa mahatma Gandhi. Pravi, da se je v študiranju prepričal, da je

William Goodell

preprosto življenje najsigurnejša pot k izboljšanju človeštva in k rešitvi neštetih problemov. To je izjavil, ko je stopil iz ladje v New Orleansu. V tej obleki Gandhijevega kroja je obrnil v omenjenem ameriškem mestu nase veliko pozornost. Dejal je, da je njegov namen potovati po deželi in širiti Gandhijev nauk.

Civilna vojna na Kitajskem

Civilna vojna na Kitajskem traja neprestano. V bojih med četami centralne vlade in takozvano komunistično armado v provinci Kiangsi je padlo prošli mesec nad deset tisoč vojakov, med njimi 400 mož, ki so pripadali četam centralne vlade v Nankingu.

V Tungšanu je bilo ubitih 2,000 komunističnih vojakov, pravi vest iz Nankinga. Isto poročilo pojasnuje, da so komunističnem generalu Lo-ju njegovi lastni vojaki odrezali glavo in jo izročili četam centralne vlade.

L. Pirc, urednik Ameriške Domovine, želi pojasnila

Cleveland, O. — V Proletarcu z dne 17. januarja 1934 na 4. strani je dopis z naslovom "Po Clevelandu". V njemu je med drugim stavek, ki ga urednik "Ameriške Domovine" Louis Pirc smatra za napad nanj, namreč, da se besedilo o "nude" razstavi in "kabusu" tiče njega.

Na mestu je sledeči popravek: V dopisu, ki je bil v četrti koloni, bi se moralo v 5. odstavku glasiti, da taki ljudje, ki so utekli "kabusu" z "nude" razstave, pa magari če so uredniki, ne bi smeli drugih imenovati z imeni, ki njim pristojajo.

Nadalje, da Plain Dealer ni navedel vseh imen, posebno ne tistih, ki so iz "višje družbe", in seveda tudi ne onih, ki so se policiji izmuznili.

Kolikor je meni znano, ime Louis J. Pirc ni bilo v dotičnem neznamu. Tudi trdil nisem, da je bilo.

V gledališču je bilo v času vpada policije okrog 300 ljudi. Nekaj nad 100 je bilo vjetih v pogonu, imen pa so le malo objavili. To se je dogodilo pred nekaj leti in ne na "predprošlo nedeljo".

Če bo treba to kje bolj natančno pojasniti, bom to storil s pomočjo prič.

Frank Barbič.

Kako je v Johnstownu?

Johnstown, Pa. — "Kaj se je pripetilo Kronikarju," vprašujejo zdaj spreobrnjene boljše in slabše polovice. "Nedvomno mu je znano vse, kar smo bili in bile, pozna našo prošlost, pa je kljub temu tiho.

Zato ponižno javljam, da sem se na željo vseh, ki so se zaljubili v kipe in sohe, namreč na ljubo vsem tistim, katere so spreobrnili prečastiti očetje frančiškani, preselil nazaj v to mesto. Prišel sem nazaj edino zato, da jim ustrežem. Brez mene jim je dolg čas.

Komaj sem se dobro nastanil v tem svojem prejšnjem domačem mestu, že sem dobil obisk. Mlado, ljubko dekle. Ponudi mi vstopnico za plesno veselico, ki bo v nedeljo v prid Male sv. Terezije. Zabava se prične takoj po sveti maši v dvorani pod cerkvijo. Gospod bodo oznanili, kdaj se prične ples. Igral bo fin orkester, imeli bomo dosti "kranjskih klobas", piva, vina — vse domačega izdelka. Naštevala mi je "krasne dobitke", ki so jih nabrali v raznih trgovinah židovskega izvora. "So vseeno prav dobri gospodje," je tolmačila na moje pomisleke, "pa tudi verni, čeprav niso naše vere. Še celo naš gospod jih hvalijo. Tiketi so po 25c. Kupite!"

Vprašal sem jo, kaj mislijo o najsvetejšem v tabernaklu, kadar spodaj godejo in plešejo. Posebno ko se ljudje razigrajo in postanejo vsled raznih domačih pijač še posebno veseli.

"Gospod father odnesejo najsvetejše ob takih prilikah v župnišče..."

"Kaj pa svetniki v oltarjih?"

"O, ti nam nič ne rečejo," je v šali pojasnila.

"Ne bom kupil. Nočem, da bi žalil Boga v cerkvenem poslopju in to še celo ob nedeljah! Učil sem se božjih resnic v starem kraju in vem, da tam v cerkvah nismo plesali."

"Če nočete vstopnice, pa kupite vsaj par srečk. So samo po 5c. Morda boste dobili vrečo moke, ali velik kos špeha, in to samo za par niklov."

"V kak namen pa srečke prodajaš?"

"Ravno tako v prid Male sv. Terezije. Kakih sto deklet jih prodaja. Gremo od hiše hiše. Gospod so nam malo za šalo in malo zares zažugali, da če ne prodamo vseh, bo kazen."

"Kakšne dobitke imate?"

"O, če bi vi vedeli! Obuvala, električne stojalne svetilke, postelje, zibeli, igrače... o, toliko, da ne morem vsega našteti pa tudi povedati ne smem vsega."

"Ali je trgovec pri katerem si vposlena, tudi kaj prispeval?"

"Seveda! Plačal je za velik drag napis, ki ga bomo obesili na pročelju cerkvenega vhoda."

Kako se že pravi po slovensko: "Barber Shop For Sheeps...?"

"Brivnica za koštrune."

"Ali je tvoj gospodar žid?"

"Da, žid je. Pravi pa, da se z našim gospodom Fathrom popolnoma strinja."

Tiketov nisem kupil nikakršnih, bil pa sem zadovoljen s pojasnili odkritosrčnega mladega dekleta.

Sedel sem in premišljeval: Charles Schwab, frančiškani, nemaniči, imoviči, uzmoviči, domače pijače, ples, sveta Mala Cvetka, in nato mi je misel šinila na tiste uradnike naprednih društev, ki so liki dvojna licenca na avtu: spredaj Moskva, zadaj Rim.

Dodal sem še pestro število drugih tipov — velika kameleonska armada.

In na drugi strani, nekaj malih trgovcev, ki se ubijajo za svoj obstanek, nekaj propadajočih obrtnikov, število obubožanih premogarjev in drugih brezposelnih proletarcev, ki so brez moči proti ogromnemu aparatu sedanjega izkoriščevalnega - zavajalnega sistema.

In vendar — na koncu koncev — čigava bo zmaga?

Kronikar.

Produkcija zlata v sovjetski Rusiji

Produkcija zlata v sovjetski Rusiji je bila v prošlem letu sto odstotkov višja kakor v prejšnjem. Poročilo pa ne pove, koliko znaša vrednost tega zlata, ker je to tajnost vlade.

"ALI SPOLNA VZGOJA RES NI POTREBNA?"

Spisal Dr. FRANJO ŽGEČ.

Kako boste vzgajali svoje otroke z ozirom na spolna vprašanja vam na zelo priprost in zanimiv način pove ta knjižica. Staršem jo toplo priporočamo.

CENA 35c.

NAROČILA POSLJITE NA:

PROLETAREC

3639 WEST 26th STREET, CHICAGO, ILL.

Književni vestnik

FRANK PETRICH.

Janez Samojev: "Zlato tele in druge zgodbe." Izdala in založila Cankarjeva družba v Ljubljani. Prodaja z drugimi knjigami te družbe knjigarna "Proletarca", 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Avtor ima devetnajst ginljivo spisanih povesti — po kakovosti vse pristne, a tragične priče iz nižin življenja. Take priče so mogoče le v družbi, ki ne prevzema odgovornosti za zla, ki se dogajajo v nji.

Poleg teh povesti ima avtor tudi parabelo: "Poročilo o ustanovitvi društva ptic", to je basen ki naredi na čitatelja globok moralen vtis, kakor hitro se zave vlog, ki jih imajo ptice pri svojem ustanovnem posvetovanju.

Sploh ima vsaka njegovih povesti svojo moralno vrednost, to pa zato, ker ima njegovo pero gotov namen: pokazati rezultat anarhistično urejene družbe, in ne le, da piše. Kdor čita povesti, se mora iz njih tudi nekaj naučiti; to je moderno geslo avtorja Samojeva. Iz vsake posamezne povesti ali povestice se vzpenja ven smisel, da te vdari po čelu, če nisi popolnoma izgubljen.

Opisuje "postopača", pa kakšnega! "Tatico", pa kakšno, in zakaj! "Rumeno nevarnost", glad, otroka, starše, zlato tele itd., itd. Kdo bi mogel razabrati, katera njegovih povesti ima največjo vrednost za merilo refleksov napram uredbi sedanje družbe? —

Ali morda "Univerza pravice"? — "Usoda malega Marka?"

Poskusimo z delnim opisom pri malem Marku. Vse drugo nam mora nato postati jasno.

Oče malega Marka, Tomaž Jovanovič, se pri delu smrtno ponesreči. Zapušča ženo, mater treh nedoraslih otrok. Najstarejši med njimi je Marko. Mati ostane brez življenskih sredstev in sedaj misli:

"Prosit grem... Ponižam se... Samo da bodo jedli..."

Ali Beda govori počasi, s povdarkom in z naslado:

"Koga greš prosit, koga?"

"Bogatine."

"He, he, he... bogatine? Saj te ne poznajo. In ker te ne poznajo, ti ne bodo dali."

"Da ne poznajo, praviš?... Kaj ni on, oče teh otrok in moj mož, umrl za bogatine?"

Beda se je tiho smejala in pokimavala s suho brado.

"Nespametne so tvoje besede, mati, vdova. Ni umrl za bogatine. Temveč so **oni kupili kri tvojega moža** in **so jo vnovčili:** To je njihova pravica. Med odbijači stisnjeno telo pa so vrgli tja med grobove. Zakaj tako telo nima krvi in je brez vrednosti."

Tako je bila mati treh z 12-letnim Markom na čelu prepuščena bedi in trpljenju.

"Kaj boš skuhala, mamica?" —

Marko se spomni, kako je nekoč videl dečke, ki so prodajali časopise, pa je vprašal svojega očeta, kako je ž njimi.

"Revčki so," mu je odgovoril oče.

In še je nadlegoval očeta:

"Kaj je kapitalizem, oče?"

"Ah kapitalizem, je vzdihnil oče, to je zver, ki se hrani z ljudmi. To je pošast, ki ugonobija smeh otrok. To je Mamon, bog, kateremu darujejo človeške žrtve."

Marko takrat sicer ni razumel očetovih besed. Danes se jih spominja in zdi se mu, da jih razume.

Oče je mrtev. Kruha ni. Domislil se je na prodajanje časopisov. Toda kako naj dobi službo, ko je še tako mlad in brez priporočila? Kdo ga bo vzel v službo? Ali odloči se, da gre, da pomaga materi in svojemu mlajšemu bratcu in sestricam.

"Mati, je rekel, jaz grem."

"Kam?" se začudi mati.

"V Belgrad."

Mati se osupnjena zamisli: Kdaj je otrok postal človek?

"Zaslužiti hočem, da ne boste lačni, je rekel, in v njegovem glasu je bila odločnost.

Mati se zasmeje in zajoče.

"Kako bo zaslužil, otrok, še tako majhen?"

"Še manjše sem videl, pa so služili," ji odgovori.

Marko prispe v Belgrad.

Čudi se velečini mesta. Posluša dečke, ki vpijejo in prodajajo časopise. Dečka s časopisi vpraša, če bi lahko tudi on prodajal.

"Ne sprejmejo." — Zakaj ne? Zaslužiti moram. Mama je lačna."

"Pojdi v upravništvo."

Šel je Marko.

"Kaj bi rad, fant?" ga vpraša upravnik.

"Kdo te je poslal?"

"Sam sem prišel."

"Čigav pa si?"

"Imaš papir, s čimer se izkažeš, kdo si?"

"Ko prineseš izkazilo, potem boš prodajal."

Upravnik odpre vrata v znamenje, naj gre.

Marko je lačen in truden, a jela niti prenočišča ni. Joče, in takega najde malo večji deček, ki ga vpraša po vzrokih.

"Noč je, k mami pa je daleč," odgovori Marko. Služit hoče, pa pravijo, da mora imeti od policije papirje.

Po daljšem razgovoru povabi Marka na svoje ležišče neke razpadajoče hiše tam v predmestju. Po noči ju pa preženo žandarji, češ, da so zasačili dva sumljiva tička.

Na policijsko postajo ga tirajo in tam zahtevajo, naj pove od kod prihaja. Da prikrije pred materjo sramoto, ki bi jo brezdvomno užalostila, morda celo do smrti, laže žandarju, da je iz Aleksandrovca. Poleg laži posega vmes tudi Beda, ki mu svetuje in nagovarja.

"Kako se zoveš," ga vpraša zdaj policijski nadzornik.

"Marko Ristič." —

"Po kaj si prišel v Belgrad?"

"Da zaslužim. Brat in sestrici so lačni in mama tudi." Začne plakati.

"Da zaslužiš? Aha, znam."

"Kaj se cmeriš, nepridiprav? Doma bi ostal in priden bi bil. Zakaj si se prišel potepat v mesto in krast?"

Marko se opravičuje, da ni prišel krast, nato ga pa odpeljejo kot hudodelca v zaporni hlev.

Takšna je usoda majhnega Marka.

Čez nekaj dni ga pozove policijski uradnik in mu pove, da je lagal, da je iz Aleksandrovca. Kako da je že pokvarjen.

Marko mu pove nov kraj, in spet se zlaže, da ne bi izvedela o tej sramoti mati.

Tako dela nekaj tednov, med tem mu pa Beda s suho brado prikimava in se mu smeje.

Uradnik ga zopet vprašuje, če ima mater.

"Vidiš, gotovo je v skrbeh zavoljo tebe, a ti tako trdovratno lažeš."

Le povej, mu prikimava Beda.

Marko molči.

"Beda ne sme zmagati."

Uradnik gleda.

"Kakšna Beda? Kaj ne sme?"

"Beda," ponavlja Marko. "Tista Beda, ki trdovratno sedi pri naši mizi in se vedno smeje. Tista, ki so nam jo poslali gospodje, ko je umrl oče, da sedi pri nas. Zato so nam jo poslali, ker so kupili kri očetovo...

Policijski uradnik ne razume tega, pa misli, da fant fantazira. Preiskati ga da po zdravniku, in ta pove, da potrebuje fant svežega zraka, sicer je pa zdrav.

"Zraka potrebuješ — pravi zdravnik, zato govori resnico, kajti sicer umreš in ne boš več videl mater."

Marko povesi oči in zajoče.

"Nesmem, gospod, nesmem, ker bi mama umrla."

"Nočeš, boš pa zaprt," se odreže uradnik.

Žandarji odženo Marka zopet v zapor.

Tako živi Marko tri mesece v družbi apašev in žeparjev ter posluša njihove nauke. Uradnik ga več ne kliče.

In po noči, ko njegovi brkati tovariši že spe, on še z odprtimi očmi strmi v nizek, umazan strop in njegove ustnice se na rahlo gibljejo:

"Mati... mama... Kako je s toboj? Ali si zdrava? Nikdar ne smeš zvedeti káj se je zgodilo s tvojim Markom, ki si ga blagoslovila, ko je odhajal..."

To je bila njegova molitev...

Pozneje dobi Marko s posredovanjem matere in nekega trgovca svobodo, toda trgovec mora obljubiti, da ne izve mati ničesar o njegovi usodi.

Ostala pa je v njemu zagonetka: dali je zmagala Beda, ali je zmagal on njo.

Kakor rečeno: Samojev ne le da piše, on tudi uči. Takih pisateljev nam je treba.

Dne 4. marca velika prireditev v Chicagu z mešanim sporedom v dvorani ČSPS.

MARXOV KAPITAL

Poljudna izdaja.

Obsega 400 strani. Vezana v platno.

Cena $1.75

Veliko delo utemeljitelja znanstvenega socializma, v katerem opisuje ter odkriva vse zakone današnjega gospodarskega razvoja in njegovo pot v novo družabno tvorbo.

Vsakdo, ki se hoče dobro seznaniti s temeljnimi zakoni socializma, bi moral čitati to veliko delo. Naročila pošljite na:

Proletarec

3639 West 26th Street, CHICAGO, ILL.

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. Halsted Street Chicago, Ill.

Tel. Lincoln 4700—4701

PROLETAREC se tiska pri nas.

Agresivna župnija

Johnstown, Pa.—Tukajšnji Slovenski frančiškani so zelo agilni. Nekaj ljudi so že pritegnili v fanatične cerkvenjake. Tudi boj so povzročili. Gre se zaradi Slovenskega doma na Moxhamu. Zadeva je slična, kakor pred nekaj leti zaradi slovenske dvorane v Newburghu (Clevelandu). Upravljajo jo napredni delavci, a župnija bi jo rada porabila v svoje namene. Iz Moxhama do kraja, kjer so si frančiškani postavili svoj tempelj, je precej daleč, pa se ljudje branijo hoditi v tako daljavo k božji službi, ko je tukaj cerkva več ko dovolj. V domu žele vaje za cerkven pevski zbor, in če bi si ga mogli (dom) kdaj osvojiti, bi služil župniji tudi v druge namene.

Na svojo stran so dobili frančiškani precej žensk, pa tudi moških. V društvu Triglav so odločili pod temi vplivi proti Prosvetni matici, četudi tako ustanovo zelo potrebujemo, česar pa ne zapopadejo.

V Proletarcu je bilo že parkrat poročano o stavki premogarjev v rovih, ki so last Bethlehem Steel korporacije. Kompanija si je pomagala na ta način, da je jame zaprla, premog v svoje tovarne pa dovaža iz svojih rovov v W. Virginiji. Na priporočilo Industrialnega delavskega odbora so bili rudarji pripravljeni vrniti se na delo, ker so jim bile obljubljene volitve, na katerih da se bodo lahko svobodno izrazili glede pripadnosti v unijo. Ta svoj odlok so rudarji sporočili korporaciji, toda njen superintendent je bil jako nevljuden z njimi in dejal, da je obratovala te rove le iz usmiljenja do premogarjev in njihovih družin. Ker pa so delavci zastavkali, so s tem pokazali svojo nehvaležnost, je rekel zastopnik kompanije, zato slednja ni več dolžna, da jim bi še nudila tako uslugo.

Ustrahuje jih torej z bedo, da jim na ta način "izbije unijo iz glave".

Poročevalec.

"ZADNJI DAN"

Na skupni prireditvi klubov JSZ v Chicagu v nedeljo 4. marca v dvorani ČSPS bo poleg drugega sporeda vprizorjena drama "Zadnji dan" v dveh dejanjih. Spisal jo je Joško Oven iz zgodovine pariške komune.

Cunard parobrodna družba ima največji promet

L. 1933 se je na parnikih Cunard linije vozilo več potnikov kot na ladjah katerekoli druge družbe, in prav tako skozi prejšnjih deset let, se glasi poročilo iz Londona in New Yorka.

Lani so Cunardovi parniki prevozili 127,065 oseb.

Mauretania, ki je eden najslovitejših parnikov Cunard linije, je prevozila v prejšnjem letu več potnikov kakor v predprejšnjem.

Cunard liniji se je pridružilo več drugih angleških parobrodnih družb, tako da je Cunard linija zdaj največja korporacija na svetu za pomorski promet.

Maškarada ženskega društva "Nada" št. 102 SNPJ

Chicago, Ill. — Ali se še spominjate sijajnih maškaradnih zabav med Slovenci v Chicagu? Izmed teh so bile tiste, ki jih je skozi vrsto let prirejalo društvo "Nada" št. 102 SNPJ najbolj znamenite.

"Nada" je lani ni priredila, bo pa toliko večja ta, ki se bo vršila v soboto 10. februarja v dvorani SNPJ. Kakor še na vsaki "Nadini" maškaradi bodo tudi na tej razdana izbranim maskam krasna darila. V dajanju nagrad maskam ni "Nade" prekosila še nobena slovenska organizacija v Chicagu.

V gornji dvorani bo igral J. Kochevarjev orkester in tudi v spodnji bo zabava.

Vstopnice so v predprodaji po 35c in pri blagajni 40c.

Slovensko občinstvo je vabljeno, da pride v soboto 10. februarja v dvorano SNPJ, kjer se mu bo nudilo obilo zabave.

Društvo želi, da jih pride čimveč maskiranih. Idej za dobre maske je obilo: kriza, new deal, inflacija, boloney dolar, 30-letnica SNPJ, delavsko gibanje itd. Vse to se da uporabiti za predstavljajoče maske. In seveda, treba je tudi šaljivih in grotesknih mask. Iz zanimanja, ki vlada za to prireditev, sklepam, da bo to ena največjih in najlepših maškarad, kar jih je bilo poslednja leta v naši naselbini.

Članica "Nade".

Smet vidijo, bruna ne!

Cleveland, O. — Pri Ameriški Domovini se vzrujavajo zaradi dopisa z dne 17. januarja t. l. Skrbi jih, če sem ga jaz pisal in zelo hudi so poleg tega. Ne bojim pa se nobenih groženj, pa naj prihajajo od kogarsibodi in vsled česarkoli.

Pri Ameriški Domovini mi nimajo radi obrekovanja ničesar očitati, kajti jaz ne blatim nikogar. Če komu kaj povem, je to le povrnitev tega kar sam raznaša.

Ako bi se hotel razburjati na napade, so mi dali že vsakovrstne priložnosti za tožbe. Ampak kaj se sploh doseže s tožbami v takih slučajih? Le še več prerekanja in nekaj stroškov.

Saj se nekateri čitatelji morda še spominjajo, kako je pokojni Teddy Roosevelt tožil neki list v Michiganu. Rezultat? Porotniki so mu prisodili en bakren cent odškodnine.

Potem tožba Henry Forda proti Chicago Tribune. Vlekla se je skozi cele tedne in časopisi so jo razglašali za senzacijo. Sodišče pa je koncem konca prisodilo Fordu spet samo en cent odškodnine.

Ni pošteno koga česa dolžiti, če res ni. Niti ni prav zavijati kako stvar in groziti s tem ali onim dejanjem.

Nekoč sem šel z nekim rojakom k odvetniku, ki je hotel tožiti prizadeti slovenski list, kateri ga je napadel, in pojasnil, da ga želi tožiti zaradi razžaljenja časti. Odvetnik, ki je bil mož na mestu, pa je dejal: "Po pravici vama povem, da se ne izplača. Sodišča nerada rešujejo take spore, ker sodniki vedo, da je med ljudmi veliko opravljanja, ki ga oni ne morejo odpraviti."

Jaz se tožb izogibam — in tudi obtožb in obravnav v društvu, kolikor največ morem, čeprav jih pravila sugestirajo.

Dne 14. marca 1933 je L. Pirčeva "Am. Domovina" priobčila sledeči članek obrekovalnega značaja:

"France piše, da hodimo k sosedu po "E." Naj mu bo povedano, da jo čitamo kar doma, ker sem že zadnjič poročal, da imamo v hiši več slovenskih časopisov. Barbič pa, ako hoče čitati Ameriško Domovino (katero posebno rad čita), pa hajd v čitalnico SDD in smuk v žep z njo. V čitalnici lahko dobiš vse časopise, samo Ameriške Domovine ne, ker jo Barbič pobaše v žep predno jo kdo drugi dobi v roke."

Pod to obdolžitvijo je sledeča opomba:

"To se bo preiskalo in če je to res, potem se bo list čitalnici ustavilo, ker ga za Barbiča ne bomo brezplačno pošiljali."

In res so poslali zastopnika A. D., ki je poizvedoval, ni pa mogel ugotoviti, da kradem njihov časopis. Tudi preklicali niso te laži. Dolžili so me kraje in mi s tem dali priliko tožiti, toda ali bi bila Am. Domovina vsled tega bolj resnicoljubna? Ali ne bi v naprej mislili, da je njim dovoljeno vse, drugi pa morajo molčati?

Tudi v izdaji z dne 6. marca 1933 so trditve, ki se kregajo z resnico.

Nisem edini, kateremu so v omenjenem listu skušali z napadi vzeti ugled in ga slikati za nepoštenjaka. Mnogo jih je že bilo v Clevelandu in jih je sedaj, ki so bili v Am. Domovini po krivem napadani. Pa tudi drugi. Na pr. Etbin Kristan, Jože Zavertnik itd.

Pred nekaj leti je pisala, da je sedanji urednik Proletarca Frank Zaitz na svojih potih po Ameriki zahajal lačen v farovže, kjer so ga župniki nasitili in pogostili z vinom, in da so ga potem nekater tudi z denarjem podprli, potem pa da jih je za dobrodušnost zmerjal v Proletarcu.

Fr. Zaitz je na to laž izjavil v Proletarcu, da ni bil še nikdar v Ameriki v nobenem župnišču, da ni nikdar nobenega župnika ničesar prosil in da ni bil nikdar pri nobenem pogoščen ali prejel denar od njih. Obenem je prosil L. J. Pirca, da naj storjeno krivico popravi s preklicem v Am. Domovini.

Mar mislite, da je to storil? Kaj še!

Če me kdo blati z lažmi, je treba, da grem v obrambni boj, in bojev se ne bojim, kadar se gre za resnico in pravico, pa četudi je nasprotnik včasi močnejši.

Frank Barbič, 16010 Parkgrove Ave., Cleveland, O.

(K gornjemu naj dodam še to. F. Zaitz ni bil še v nobenem župnišču. Jaz sem bil. Obiskal sem nekoč pokojnega župnika Anton Sojarja v Chicagu in ga urgiral, da naj se naroči na Proletarca. Dejal je: "Kaj mislite, da bom v svojo skledo pljuval?" In jaz: "Gospod Sojar, vi ga čitate, zakaj bi ga ne naročili?"

"Zato ne, ker ga dobim zastonj v uredništvu glasila KSKJ.")

BREZPOSELNI KRALJI

Brezposelnih vladarjev je veliko na svetu, vendar pa se ne pritožujejo posebno, ker so se za take prilike založili s fondi v raznih inozemskih deželah. Na sliki na vrhu z leve na desno je bivši grški kralj Jurij. Drugi je "nadvojvoda" Otto Habsburški, ki je trdno prepričan, da ga "božja previdnost" še pokliče na ogrski in avstrijski prestol. Tretji zgoraj je bivši afganistanski kralj Amanullah, ki se tudi nadeja, da bo še sedel na svojem nekdanjem prestolu. V sredi stoječa sta Henry Pu-yi in njegova žena. Pu-yi je član bivše Manču dinastije, ki je do padca monarhije vladala Kitajsko. Zdaj so ga Japonci proglasili za kralja Mandžurije. Na desni spodaj je ubežni španski kralj Alfonz, ki pridno moli za padec republike. Pravi, da ga veseli dan, ko bo imel priliko odrešiti Španijo. Poleg teh je celo krdelo brezposelnih vladarjev, ki so včasi vladali Nemčijo, dalje bivši portugalski kralj, med vsemi pa je bivši nemški kajzer Wilhelm najznamenitejši. Hitler mu je podrl vse upe, da bo poklican na prestol, kajti Adolf Hitler je monarhistom dejal, da on lahko vlada tretji rajh brez kajzerja.

Forwardova maškarada v prid soc. stranke

Chicago, Ill. — V sobote 17. februarja bo v velikem avditoriju hotela Stevens pod pokroviteljstvom dnevnika "Forward" maškaradna veselica, katere prebitek je namenjen soc. stranki čikaškega okraja. Najboljše maske dobe darila. Vstopnice so v predprodaji po 75c, kar vključi tudi garderobo. Pri vratih bodo $1. Dobe se tudi v uradu "Proletarca".

Shod, na katerem bosta govorila Thomas in Hoan

V torek 27. februarja bo v Chicagu v Princes Theatre socialistični shod, na katerem bosta glavna govornika Norman Thomas in D. W. Hoan.

Ta shod je v prid kampanje za organizatorični sklad soc. stranke. Vstopnina je 25c, da se z njo pokrije stroške in kar bo prebitka, gre v omenjeni sklad. Kupite si vstopnice v predprodaji. Dobite jih v uradu Proletarca pri John Raku.

DRSKAR:

Paradoksa in drugo

Moj sosed mi je nekoč razodel svojo modrost. Bila je tole: "Oh, naj raste trava ali ne, ko mene ne bo, kaj bi se ukvarjal?" Ravnal pa ni tako. Imel je sina, ki je ljubil hruške, on pa tepke. Na njegovem vrtu je bila lepa hruška in ogromna, stara, od trhlenine razjedena tepka. Nekega dne jo je podrl vihar. Sosed jo je razžagal in sesekal za drva. Bil je pa žalosten, vzlic temu, da je imel lepo skladalnico drv. Hodil je zamišljeno. Nekega dne skoplje sredi vrta jamo in vanjo vsadi mlado drevesce — tepko.

Drugi dan ga vprašam:

"Pa sem mislil, da ti je vseeno, če raste trava ali ne, kaj bi se ukvarjal..." Pogledal me je začudeno in odšel v klet.

Idol Lindbergh zapleten v sprejemanje daril in velike transakcije

Ljudski idol Chas. A. Lindbergh je dobil v času Hoovrove administracije od Transcontinental and Western Air kompanije v dar za četrt milijona dolarjev delnic, poleg pa mu plačuje $10,000 na leto. Kompanija mu je dala tudi priložnost kupiti nadaljnih 25 tisoč delnic po polovico znižani ceni.

V svojem imeniku uradnikov je kompanija označevala Lindbergha za svetovalca v zadevah zrakoplovbe. Kupila je torej Lindberghovo popularnost, zato da je kovala dobiček iz tega.

Stvar je prišla na dan v preiskavi o subvencijah zrakoplavnim in parobrodnim družbam, ki jih daje zvezna vlada. Še celo lani so take subvencije znašale 50 milijonov dolarjev, pod Hoovrom pa so bile veliko višje.

Iz Washingtona so poročali, da Lindbergh teh transakcij in dobičkov ni navajal v svojem davčnem poročilu, in zato bo morda uvedena proti njemu preiskava, kar pa je malo verjetno. Stvar bodo skušali poravnati tajno. Časopisi so o tem škandalu poročali le par dni in nato utihnili.

Velika katastrofa

V premogovniku Nelson III. v Duchovu na Češkem je bilo 4. januarja ubitih v eksploziji blizu 150 rudarjev.

Pridobite svoje prijatelje v krog naročnikov Proletarca.

Vlada in cerkve

Nekdo je v kongresu predlagal, da naj se dovoli rekonstrukcijski finančni korporaciji posojevati tudi cerkvam.

Na konferenci večje skupine protestantovskih duhovnikov v Evanstonu so razpravljali o tem predlogu in se izrekli proti. Načelo ločitve cerkve od države bi bilo kršeno, ako bi vlada posojevala tudi cerkvam, se glasi resolucija.

Zanimivo je, da so v nekaterih krajih delavci CWA popravljali cerkve na podlagi domneve, da spadajo pod definicijo "javnih zgradb". Podvzetni župniki so torej po svoje pomagali h korumpiranju CWA.

Nova monarhija

Japonska vlada je spremenila Mandžurijo, ki jo imenuje po okupaciji Mančuko, v monarhijo. Njen vladar po imenu bo Henrij Pu-Yi, član dinastije, ki je do svojega padca vladala kitajsko cesarstvo. Novi kralj bo kronan 1. marca. Mančuko ima 30,000,000 prebivalcev.

Uporaba mleka

V Zed. državah se porabi 52 milijard kvortov mleka na leto.

Milwaukee Leader
Največji ameriški socialistični dnevnik. — **Naročnina: $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za tri mesece.**
Naslov: 540 W. Juneau Ave.
MILWAUKEE, WIS.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika v sledečem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo imenik radevolje popravili.

CALIFORNIA.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.

COLORADO.
Clifton: Peter Zmerzlikar.
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Fr. Boltezar.
Somerset: Anton Majnik.
Walsenburg in okolica: Frank L. Tomšič.

ILLINOIS.
Chicago: Frank Zaitz, Charles Pogorelec, Anton Andres, Johnny Rak.
Farmington: John Majdič.
La Salle: Frank Martinjak, Leo Zevnik, Peter Banich.
Oglesby: Anton Udovich.
Panama: Andrew Ilersich.
Peoria: Joseph Mrezar.
So. Chicago: Max Marolt.
Springfield: Anton Per, Jos. Ovca, John Goršek.
Virden: Fr. Ilersich.
Waukegan in North Chicago: Frances Zakovšek.

INDIANA.
Indianapolis: Frank Skufca.

KANSAS.
Arma: Anton Šular.
Gross: John Šular.
West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.
Detroit: John Zornik, R. Potočnik Peter Benedict, Frank Česen.
Tronary: Jos. Strle.

MINNESOTA.
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Teran.

MONTANA.
Red Lodge: K. Erznožnik.

NEW YORK.
Gowanda: James Dekleva.
Little Falls: Frank Gregorin Fr. Petaus.
Seward: Frank Žagar.

OHIO.
Akron in Kenmore: Joseph Jereb, Leo Bregar.
Bridgeport: Joseph Snoy.
Barberton: John Jankovich.
Cleveland: John Krebelj, Anton Jankovich.
Conneaut: Joseph Sedmak.
Girard: John Kosin, John Tancek, Anton Dobrovolec.
Glencoe: Albina Kravanja.
Lisbon: J. Bergant.
Maynard: Andy Zlatoper.
Piney Fork: Nace Žlemberger.
Powhatan Point: Anton Vehar.
Newburgh: Jos. Lever.
Niles: John Plahtar.

PENNSYLVANIA.
Aliquippa: Geo. Smrekar.
Bulger: Anna Nagel.
Crafton: Jacob Tomec.
Canonsburg-Strabane: Marko Tekavc, John Terčelj.
Cliff Mine: Frank Bogataj.
Cuddy: John Jenko.
Export: Jos. Britz.
Forest City: Frank Rataic, Tony Zaitz.
Greensboro: Tony Zupančič.
Hendersonville: Albin Karničnik.
Herminie: Anton Zornik.
Imperial: Frank Auguštin.
Johnstown in okolica: Andrew Vidrich, John Langerholc, Ilija Bubalo.
Krayn-Dunlo: Louis Sterle.
Latrobe: John in Mary Fradel.
Lawrence: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Lloydell: Frank Sustarsich.
Luzerne: John Matičič.
Nanticoke: Frank Kovach in Henrik Pečarič.
Park Hill - Conemaugh: Frank Podboy.
Renton: Anton Bogataj.
St. Michael: Frank Bizjak.
Sygan: Frank Ursitz.
Throop: John Oreshek.
Tire Hill: Jacob Strell.
Verona: Tony Kresevich.
West Newton: Jos. Zorko.
Windber: Tony Stražišar.
Willock: John Koplenik.
Yukon: Rudolf Fradel.

UTAH.
Helper: Anton Kokal.
Spring Canyon: Anton Kokal.

WEST VIRGINIA.
Pierce: Frank Polanc.
Star City: Lawrence Selak.

WISCONSIN.
Kenosha: Frank Žerovec.
Milwaukee: Jakob Rozic, Leonard Alpner.
Sheboygan: Fr. Stih, Fr. Nagode.
Willard: Mike Krulc.
West Allis: Christine Pugelj.

WYOMING.
Diamondville in okolica: Anton Tratnik.
Rock Springs: John Jereb.

NAJVEČJA SLOVENSKA KNJIGARNA

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Pišite po cenik PROLETARCU

"Dva svetova" in "Veliko mravljišče"
Spisal Ivan Molek.
Portret razmer med slovenskim delavstvom v Ameriki. Povest, ki jo boste čitali z največjim zanimanjem.
CENA OBEMA SKUPAJ $1.
POSAMIČNO 50c.
Naročila sprejema
Proletarec

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI
JE
NARODNA TISKARNA
2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE
CHICAGO, ILL.
Mi tiskamo v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, poljskem, kakor tudi v angleškem in nemškem jeziku.
NAŠA POSEBNOST SO TISKOVINE ZA DRUŠTVA IN TRGOVCE

A Jugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers
OFFICIAL ORGAN OF
Jugoslav Federation S. P.

PROLETAREC

EDUCATION,
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

NO. 1378. Published Weekly at 3639 W. 26th St. CHICAGO, ILL., February 7, 1934. Telephone: Rockwell 2864 VOL. XXIX.

LET'S ALL GO CRAZY AND RESERVE A PADDED CELL

And so, Boys and Girls, don't watch the clock, work hard, save your money, and you'll help build a great, prosperous nation of hard-working, God fearing people.

You remember the line; you heard it if you went to school when the local banker or other Big Shot came around to make a speech at graduation time. This country was made by hard work, by people who weren't afraid to work up a good sweat. ...Millions of young Americans were sent into the world with that sort of advise ringing in their ears.

And so what? So they grew up to find the most highly bepraised national administration in decades spending hundreds of millions of dollars as a bribe to farmers not to work, to destroy their crops, plow under their produce, to slaughter their hogs and bury the carcasses, to go easy; urging the nation to work not quite so hard, to loaf ourselves into riches.

And so, Fellow-Citizen, vote for an administration that will be economical and save money!.. You know that line, too. And you also recall that it was the highest patriotism to save money, soak it away in the savings banks so that some time you might grow up and become a banker and be able to play golf, too.

And here we have an administration seeking to spend the country out of the red, that rejoices in piling up ten billion in additional debts, that urges people not to save money but to squander it.

When the night of depression settled down upon us, and a lot of us began losing our jobs and tearing our hair, we were told that we should have saved our money so that we might have had something for a rainy day. That is, for a while. Then we were told that we ought to take the rubber band off the bankroll and shoot the works, that the way to get back prosperity was to spend all we had. And a lot of people did just that—and found themselves broke just before they, too, lost their jobs and had nothing left to fall back on.

This merry period we are passing through showed us many things, but nothing so strikingly as the craziness of the ethics of conduct we used to be taught. Every dear little morality that used to be held up as a high and a noble ideal was tossed into the garbage can and we were told to do something diametrically opposite.

Save our money and spend it; work hard and create wealth, and loaf on the job and destroy what we make; save our money and be thriftless and looney.

Who's crazy now?

What the world needs is goods to eat, wear, live in and otherwise enjoy. When we have what we need, we ought to have brains enough to stop. But we haven't. We go right until we stop because we have too much, and the professional moralists tell us to try a somersault.

The whole issue of the morality with which our lives should be guided should be referred to a committee of Billy Sunday, Charles M. Schwab, Henry Ford, Bruce Barton and the editor of the Saturday Evening Post. Then when they render their report the order of business should be to toss it into the sewer and to adopt a resolution to use our brains and work for a sane system of Socialism.

Then we can teach our dear little grandchildren how smart we were in the Grand Old Days of the Goofy Era.

The New Leader.

DANGER STILL AHEAD

The recent order issued by Federal Re-employment Director Harry L. Hopkins to cut down the CWA payroll indicates that this nation is far from out of danger and that there is still trouble ahead.

While the strain is somewhat eased through the employment of several millions on federal projects there are still more millions depending on direct relief from which neither the municipality, the state nor the nation gets any direct material return.

The labor press has repeatedly and consistently pointed out that it will require more than the employment of the unemployed on public works to pull the country out of the mire. In fact, the labor press generally contended that public works without a complete readjustment of our whole industrial system in the interim is only digging the well deeper.

There may be no cause for immediate alarm in the sudden retrenchment order from Washington, but it cannot be denied that it carries with it a veiled suggestion that all is not well. And if our conclusion is justified it proves what we have repeatedly said, namely that the economic program of President Roosevelt must be enlarged and made drastic enough to give employment to the jobless on self-liquidating work.

Unquestionably there are employers of labor who are understanding enough and fair enough to admit that many fellow capitalists are too short sighted to read the handwriting on the wall or too stubborn to admit the glaring truth of labor's contention that hours must come down and that basic wages must be raised before we can look for substantial improvements.

Over fifty years ago, men who took a leading part in the formation of labor unions urged an eight-hour work day. Stupid and selfish employers hounded them, had them thrown in jail, clubbed, shot down, and some were sent to the gallows for their views.

The EIGHT-HOUR DAY came and it aided in absorbing surplus labor. Invention of scientific discoveries again glutted the labor market, and here we are faced with a repetition of history. Hours must come down and wage earnings must go up to create a buying power.

Miss Frances Perkins, secretary of labor, presented the whole picture in a few words when she said that three-fourths of the nation's buying power is represented by those whose income is $2,000 per year and less.

The bulk of the present unemployed come from the $2,000 per year and less class and in this fact we have the explanation why the merchant is not selling.

When buyers can't buy, sellers can't sell, and manufacturers can't manufacture, and stay in business.

Labor has always understood this economic law, and labor's spokesmen have trumpeted it in the press and on the rostrum, but it fell on deaf ears. And even now, while we are in the quagmire as the result of stupidity and selfishness, there are still those among the mortals in high places of industrial power and political influence who vigorously protest against government scrutiny, and they oppose the needed industrial changes.

The captains of industry have had a free reign and they cannot justly contend that they have steered the ship into safe waters. The millions out of work, unprecedented destitution in the midst of the greatest riches in the world has ever known, constitute the unanswerable indictment of private management and private ownership of the common means of life.

The Labor News.

THE CLASS STRUGGLE

We are asked to explain what is meant by class consciousness. Answer, there are class antagonism, class interests, class struggle and class consciousness. The antagonism is due to capitalist property which creates class interests. Class interests occasionally result in a class struggle. Examples, a farmer class against a creditor class attempting to foreclose mortgages or wage workers striking against a corporation attempting to reduce wages.

The class antagonism, class interest and class struggle may exist without clear knowledge of them by the laboring masses. When the workers clearly understand that they belong to a definite class in society with their own interests to advance then they are class-conscious. That is to say, they know how to fight for their interests intelligently. Many a struggle in accord with the interests of the workers is guided more by class instinct than by class-consciousness. The class struggle supplemented with basic knowledge of it is essential to a Socialist movement.—T. N. L.

IF

If shoe machines wore shoes instead of going barefooted—

If automobile machines went joyriding instead of staying where they are—

If brick machines lived in brick houses instead of making bricks in brick yards—

If furniture machines got married and went to housekeeping instead of staying single and put—

If soap machines scrubbed their necks with soap instead of breaking their necks turning out soap—

If beer machines got drunk on beer and sausage machines got foundered with sausages, and sewing machines went dressed to kill and printing presses went in for literature and phonograph machines danced to their own music, what a grand and glorious time us human nuts could have watching machines doing what we haven't got sense enough to do.

The American Guardian.

Our Week-End Activities

This week-end we havesome

This week-end we have some important meetings which our comrades should bear in mind. First is August Claessens meeting at the SNPJ Hall Thursday, February 8. Every member should endeavor to invite as many friends as possible. The subject of comrade Claessens talk for that evening is "A Socialist Analysis of the NRA". Karl Marx singing society and their string orchestra have been invited and will render a few selections. The admission is free.

The next important meeting is that of our English Section of branch No. 1 JSF. It will be held Friday evening, February 9, at the lower SNPJ Hall. The lecture committee has secured comrade Joško Oven to give a talk on Fascism. At our last meeting this subject proved quite interesting, therefore all members are urged to attend and bring a friend along. Senior comrades are also invited.

On Saturday, February 10, ladies lodge Nada will sponsor a Masquerade Ball at the SNPJ Hall. As at their previous affairs, prizes will be awarded to those judged as winners appearing in different costumes. Two orchestras have been hired for this occasion which means a good time for both the young and old folks. Admission tickets are 35c in advance and 40c at the door.

John Rak.

Fake

Son: May, that dentist wasn't painless.

Mother: Did it hurt you, son?

Son: No, but I bit his finger and he yelled just like any other dentist.—Boys Life.

AFTER CIVIL WORKS, WHAT?

So the civil works are supposed to go out of existence by the first of May. So business is supposed to pick up so much by that time that nearly all of the unemployed will have jobs in private industry and won't need civil works jobs any more.

Do you believe that such a transformation can take place in three months?

Do the leaders of the administration believe it?

There should be the customary spring bulge in industry. There might also be an extra pick-up. But it has taken nearly a year, since the upturn began last March, to place two or three million men in private industry, and it does not seem reasonable that the remaining 10,000,000 can be placed in three months. We hope they can, but we can't say that we believe it, and we do not think anyone else does.

If they are not placed, then what?

Everybody knows that the civil works cannot go on continuously. They do not bring the government an income but are a dead expense.

They are not so great an expense, however, but that they could be continued for many months, especially if the government would lop off some of the other expenses, such as those which it pours into business concerns by the billions, through the Reconstruction Finance corporation. It has spent billions for business, and it has only spent millions to provide employment. To a large extent it goes at things wrong-end-to.

If the millions of unemployed are not given jobs in private industry by May 1, the government will simply have to go on providing jobs.

It can do it in two ways. It can keep up the civil works program; or it can take private industry over and employ the people in it. It could do some of both. It should get through with this monkeying with temporary measures and take the industries over.

Meanwhile, more jobs could be made in private industry by a general shortening of the hours of labor.

Hugh Johnson says it was inevitable that the long hours in the codes would prove to be too long, but that a lot of people had to be shown. Well, they've been shown now, if they have brains enough to be shown at all. The hours should be cut at once to thirty per week at the most.

As purchasing power is absolutely necessary if there is to be a pick-up the shortening of the hours should be done without any decrease in wage scales. If wages were decreased accordingly, consumption would be cut down just that much. This would at once be felt by the merchants, in decreased sales. They would order less merchandise for their shelves, and the factories would then feel it too.

The Milwaukee Leader.

THE RICH SOAK THE PEOPLE

It is really very strange, the way things get turned topsy-turvy.

Nobody soaks the rich—but the rich continually soak the rest of us.

On account of the unjust capitalistic laws, they are allowed to own the means of production and distribution. This enables them to take the earnings of the millions of common people, by a legal but very unjust process, into their own coffers.

And they object to paying a little of it back, through income taxation!

The income tax in Wisconsin is very slight in the higher brackets. If the relief law doubles it for one year, it will still be very slight in the higher brackets—because the tax is only a measly little sum as compared with the great fortunes which the rich receive without earning them.

No man ever earns more than a few thousand dollars a year. Whatever he gets, beyond a few thousand, is pure velvet, which the unjust laws allow him to take away from others. It is a dole paid to the rich. It is charity, given by the poor to the rich.

The state legislature ought to make provision whereby an industry whose owners leaves the state rather than bear a slight proportion of the state's taxes requirements, shall revert to the state.

Let the state take such industries over and operate them for the public good, so that the income from them shall go to the people, not to the rich.

The rich can get unearned incomes only so long as the people allow them to do so. The rich need the people, but the people do not need the rich. The people can take the industries and run them—and quit being soaked by the rich.

Why not? — T. M. L.

HIS BRIDGE OF SIGHS

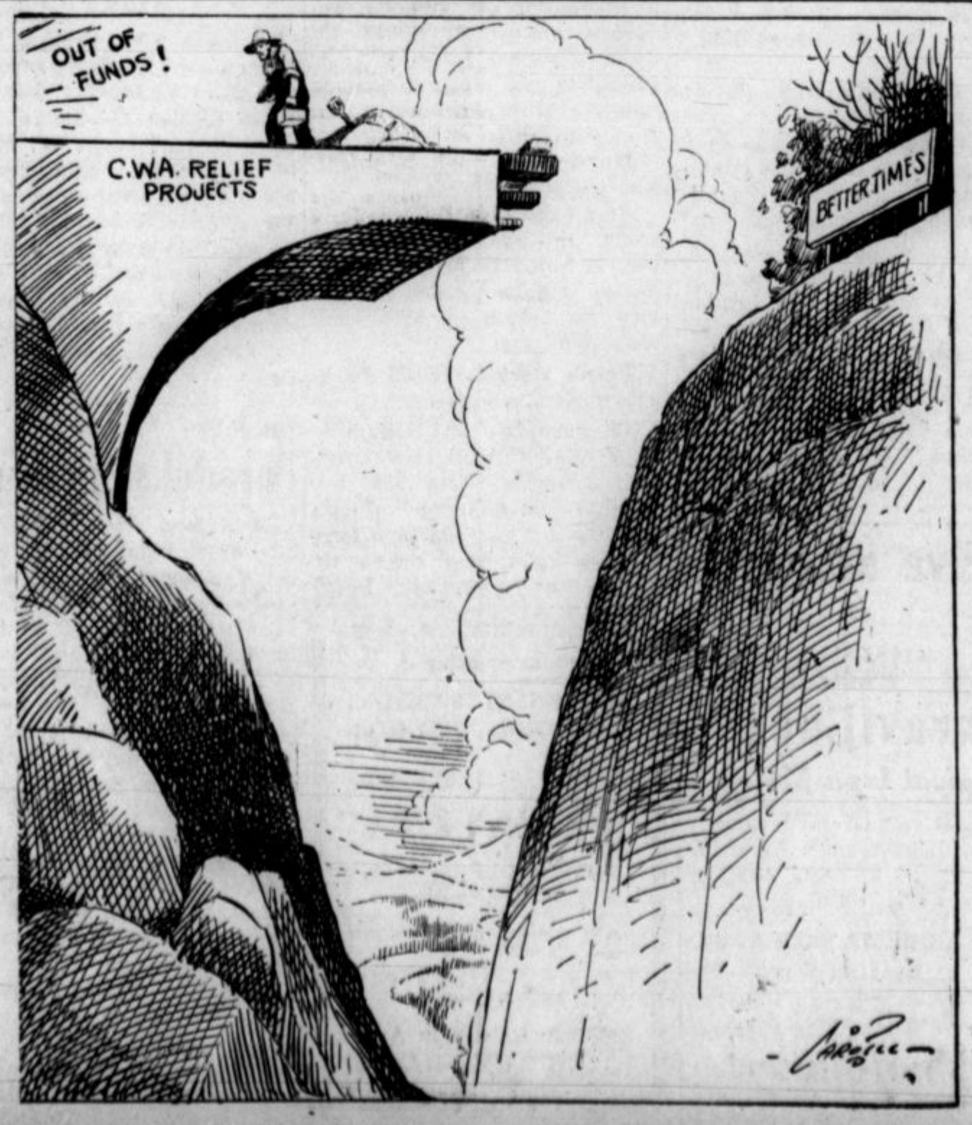

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

From time to time we hear reports that there seems to be an awakening of new interest among the Socialists to which we add that the seeming awakening is actual. In Illinois we made a gain of membership in 1933 over 1932 by 67%. But what is 67%? a friend inquires when you have only a handful of members. If we could make such an appreciable gain every year in every State we would soon have a strong workers' party and do some mighty big things. Our own Jugoslav Federation didn't do so well last year. We merely held our own. But we are destined to grow and expand in 1934 for, there is evidence of increased activity as reported by the secretary to the Executive Committee last Friday. New Branches are in the process of formation, old ones are being reorganized and new members are being added to the existing ones. Because of all this a sub-committee was selected to bring our Branches closer together with our headquarters that is, to issue information and route speakers and urge Branches to carry on an intense campaign for Socialist education. Particularly gratifying was the response of the Educational Bureau for affiliations.

* * *

In the immediate past only a few speakers were sent out from the headquarters. Not that we didn't have capable comrades but because there was no demand from our Branches. What we want to do now is to create a demand by contacting groups who have the ability and energy to act. We hope our Branches in Waukegan, Milwaukee, Detroit, Cleveland, La Salle, etc., will spent a little and cooperate with this sub-committee in arranging lectures and programs. It is a good sign that the demand for a permanent organizor and now the need of speaking engagements is brought to the front.

* * *

Branch No. 1 JSF has always done more than its share of the educational work for Socialism. Not a single affair is held without Socialist speakers enlightening the masses of our need and desire. This winter season we have had more lectures and speakers than at any other time since the war and we have disposed of more literature than in a long while with the result that we are attracting more people. Yes, we wish every Branch was as active and as well groomed as Branch No. 1 JSF. It means work, hard work, but with the proper distribution of duties it makes it easier.

* * *

Professor Maynard Krueger gave a very analytical outline of "Politics in a Changing Society" last Sunday in a series of Socialist lectures for the Lawndale Socialist Branches, including Branch No. 1 JSF. He first showed how the class that has economic power also controls political power. Then he showed how the economic power has changed (and with it the political power) from the landowners to the industrialists and bankers and how the industrialists and bankers have become useless in the capitalist economic system from which he deducted that they were due to lose their political power since they have already lost their economic usefulness. It was a good lecture and delighted the 75 people in attendance. The question period brought many querries.

* * *

We must not forget to do our share in the 1934 United Socialist Drive. We have always done our share to keep up the Socialist organizations and we can surely do our share this year. Branch No. 1 has been allocated a quota of $325 which is a vast sum especially when we consider that none of that remains in the Branch. But we will go out and do our best and if we do not carry our load it will be because we have the responsibilities of our own Federation, its publication and its functions to take care of in addition to our Branch, the County, State and National Organization. A whole lot of good can be derived by following the course prescribed by the Drive Committee. Old members who never do anything can be approached, inactive members can be made to respond and even new members can be gotten.

* * *

More and more is being said about war. This talk is even going on in Washington among the people's representatives. Not that they think the United States may be involved, although that too is possible, but the world seems to be looking at crosseyed Japan approaching the Russian border. We hope it doesn't happen but if happen it must, we hope the Powers will forever cut the wings of the Japanese militarists. The countries of the world are continuously arming; building big navies and airplanes and armaments of all description and the working class is paying in sweat and labor and taxes to satisfy the lust of greedy exploiters and profiteers. If war is to be averted although it is doubtful that it can be, we must hurry in the formation of a strong and powerful workers party.—Let's build a strong Socialist Party now and let its influence be felt all over the world.

BABBITTS GET FITS

Arrogance and class interest were combined in the protest of the Illinois Manufacturers' Association against the public and civil works program of the Federal Government. They object to "using public funds to promote and subsidize projects intended to compete with existing private enterprises." If this policy is abandoned, it will restore "public confidence and encourage business enterprises." They mention four cities that propose to have their own electric light plants. They want capitalists to have them.

The manufacturers do not object to government funds being spent for them. They would faint at the proposal to scrap the Commerce Department and many costly bureaus that inform the exploiters how to sweat more values out of the workers and where best to dispose of those values abroad. That policy fosters the "public confidence" of the exploiters, but if a city decides to have a light plant of its own, these Babbitts get fits of despondency.

If the workers were as conscious of their interests as these gentlemen are, the latter would not be so arrogant.—The New Leader.